

UNIVERZA NA PRIMORSKEM
FAKULTETA ZA MANAGEMENT KOPER

DIPLOMSKA NALOGA
IZZIVI PRIHODNOSTI LR KITajsKE

METKA ROŽIČ

MENTOR
DOC. DR. DRAGO DUBROVSKI

KOPER, 2007

POVZETEK

Kitajska se v dolgih stoletjih kaže kot napredna civilizacija, ki z raznimi izumi presega meje naše domišljije. V zadnjih dveh stoletjih jo doleti mnogo neprijetnosti: velika suša, lakota, naraščajoče število prebivalcev, notranji nemiri, tuje okupacije in vojaški spopadi. Po II. svetovni vojni je pod vodstvom Mao Zedonga ustanovljen avtorski socialistični sistem, ki kroji življenje ljudem in popelje v pogubo več 10 milijonov ljudi... V diplomskem delu se preučuje zgodovina, sedanost, gospodarski položaj in izzivi LRK. LRK se skuša približati slovenskemu managementu, da bo ta lahko v mednarodnem poslovanju še uspešnejši. Izpostavlja se pristop k WTO, pridobitev NTI in pogajalski slog Kitajcev.

Ključne besede: Kitajska, zgodovina, gospodarski razvoj, reforme, STO, management, BDP, NTI, izzivi prihodnosti

ABSTRACT

China was for centuries a leading civilization, with leading art and science progress. In the last two centuries, civil unrest, major famines, growing population, military defeats, and foreign occupation beset the country. After World War II, *Mao Zedong* established an autocratic socialist system that imposed strict controls over everyday life and cost the lives of tens of millions people... The paper researches the countries history, present, economic position and challenges as well as it tries to explain its management practice for the benefits of the Slovenian management.

Key words: China, history, economic development, reforms, WTO, management, BDP, FDI, future challenges

UDK: 321.01:339.9(510) (043.2)

VSEBINA

1	Uvod	1
1.1	Izhodišče raziskave	1
1.2	Namen in cilj raziskave	2
1.3	Predpostavke in omejitve raziskave	3
1.4	Predvidene metode raziskovanja	4
2	Zgodovina Kitajske	5
2.1	Cesarska ureditev	5
2.1.1	Srečanje z Zahodom	8
2.1.2	Anglija in Kitajska – Opijska vojna	8
2.1.3	Upor taiping	9
2.1.4	Poskus modernizacije	10
2.1.5	Revolucija leta 1911	11
2.2	Ustanovitev LRK in začetek obdobja Maoizma	11
2.2.1	Velik skok naprej	11
2.2.2	Kulturna revolucija	12
2.3	Konec obdobja Maoizma – LRK po smrti Mao Zedonga	13
2.4	Čas reform in tranzicije	13
2.5	Pristop k WTO	14
2.6	Učinki reform	16
2.7	Pomembni mejniki družbe	18
3	LRK danes	19
3.1	Splošne značilnosti današnje LRK	19
3.1.1	Geografski položaj in podnebje	19
3.1.2	Naravni viri, raba tal, kmetijstvo, industrija, energija in ekološki problemi	20
3.1.3	Prebivalstvo	22
3.1.4	Jezik, etnične skupine, vera	22
3.1.5	Notranja - geopolitična razdelitev Kitajske	25
3.2	Ustava LRK - Pravice in dolžnosti posameznikov	26
3.3	Politični sistem	26
3.4	Ekonomski sistem	27
4	Gospodarske razmere	29
4.1	Gibanje bruto domačega proizvoda	30
4.2	Trg delovne sile	32
4.3	Gibanje inflacije	33
4.4	Gibanje deviznega tečaja	33
4.5	Neposredne tuje investicije (NTI)	35
4.5.1	Rast in struktura neposrednih tujih investicij	36

4.5.2 Neenakomerna porazdelitev NTI	37
5 Poslovanje s Kitajci	39
5.1 Sestavine mednarodnega okolja	39
5.2 Kitajski pogajalski slog	41
5.3 Napotki za slovensko gospodarsko prakso in management	45
6 Izzivi za prihodnost LRK	47
6.1 Gospodarsko - politični izzivi	47
6.1.1 Primer Thyssen Krupp	48
6.1.2 Primer »Jez treh sotesk«	48
6.2 Družbeni izzivi	49
6.2.1 Družbeni nemiri	49
6.2.2 Družbeno – socialni razvoj	50
6.2.3 Demografsko vprašanje	50
6.3 Ekološki izzivi	51
6.4 Nova smer za prihodnost	51
7 Sklep	53
Literatura	57
Viri	59
Priloge	61

SLIKE

Slika 2.1 Člani in opazovalci WTO.....	15
Slika 3.1 LR Kitajska na karti Sveta.....	19
Slika 3.2 Geopolitična razdelitev LRK s teritorialnimi težnjami območja LRK.....	25
Slika 4.1 Globalni NTI uvoz in izvoz.....	35

TABELE

Tabela 3.1 Raba tal v letu 2005.....	20
Tabela 3.2 Proizvodnja in poraba električne energije po letih.....	21
Tabela 3.3 Trinajst najpogostejših jezikov	23
Tabela 4.1 Kitajski gospodarski kazalci za leto 2006	30
Tabela 4.2 Gibanje rasti kitajskega BDP v % med leti 1990 in 2004	31
Tabela 4.3 Primerjava stroška proizvodnje v izbrani državi.....	32
Tabela 4.4 Preglednica nacionalne valute LRK.....	34
Tabela 4.5 Gibanje deviznega tečaja med leti 2002 in 2006	34
Tabela 4.6 Pritok NTI in globalni delež NTI.....	36
Tabela 5.1 Sestavine mednarodnega okolja.....	39

KRAJŠAVE

ASEAN	Združenje jugovzhodnih azijskih držav
BDP	Bruto domači proizvod (Gross Domestic Product)
EU	Evropska Unija (European Union)
EUR	Evro (Euro)
f.o.b.	free on board
GZ	Gospodarska Zbornica
HDI	Index človeškega razvoja (Human Development Index)
IMF	Internacionalni denarni sklad (International Monetary Found)
JV	Joint Venture
KPK	Komunistična partija Kitajske (Chinese Communist Party)
LDC	Najmanj razvite države (Least Developed Countries)
LRK	Ljudska Republika Kitajska (Peoples Republic of China)
MNC	Multinacionalna Korporacija (Multinational Corporation)
M&A	Združitve in akvizicije (Merger and Acquisition)
NLK	Narodni ljudski kongres (National People's Congress)
n.št.	naše štetje
NTI	Neposredne tuje investicije (Foreign Direct Investment)
OECD	Organizacija za ekonomsko sodelovanje in razvoj (Organisation for Economic Co-operation and Development)
PBC	Ljudska Banka Kitajske (People's Bank of China)
PPP	Pariteta kupne moči (Purchasing Power Parity)
pr.n.št.	pred našim štetjem (b.c.)
RK	Republika Kitajska (Republic of China)
RMB	Kitajski Jen (Ren Min Bi)
RS	Republika Slovenija
R&R	Raziskave in Razvoj (Research and Development)
SEZ	Posebne ekonomske cone (Special economic Zones)
UN	Združeni narodi (United Nations)
UNCTAD	Konferenca Združenih narodov o trgovini in razvoju (United Nations Conference on Trade and Development)
UNDP	Razvojni program Združenih Narodov (United Nations Development Program)
USD	Ameriški Dolar
WTO	Svetovna trgovinska organizacija – STO (World Trade Organization)
ZDA	Združene države Amerike (USA)

1 UVOD

1.1 Izhodišče raziskave

Tudi če si zakrijemo oči in zatisnemo ušesa, ne moremo mimo dejstva, da je Kitajska vedno bolj prisotna v našem vsakdanjiku. Upam si trditi, da dandanes ni posameznika v Sloveniji, ki ne bi imel vsaj enega predmeta »MADE IN CHINA« (proizvedeno na Kitajskem); pa naj je to mapa, kravata ali čevlji; količina proizvedenih predmetov s Kitajske preplavlja naš vsakdanjik. Večina dobrin se je za povprečnega Slovenca pocenila, tudi večjo izbiro in količino imamo na voljo, ampak sprašujem se, dolgoročno gledano, za kakšno ceno imamo sedaj ta novi »luksuz«. Produktivna delovna mesta se selijo na Kitajsko in naša družba se preobraža v informacijsko družbo, v koncept družbe znanja. Vedno več ljudi dela v storitvenem sektorju – v terciarni in kvartarni panogi, vedno manj jih je na primarni in sekundarni panogi.

Kitajska je zanimiva, ker je edinstvena v več pogledih. Kitajski raj ponuja milijardni trg potrošnikov, saj je država z največjim številom prebivalstva. Prisotna je razcepljenost med starodavno kitajsko tradicijo, ki izvira iz konfucionizma, daoizma in budizma in poudarja dostojanstvo, spoštovanje starejših, družine in tradicije na eni strani, ter zahodnimi vrednotami na drugi strani.

Pričujoča naloga je plod prepričanja in zaznanega raziskovalnega problema, da je nam Slovencem Kitajska zelo tuja in oddaljena dežela. Marsikdo se že zaveda, da je počasi, ampak vztrajno, »prilezla« v naš vsakdanjik. Slovenci smo do septembra leta 2006¹ uvozili za 175.753.000 EUR blaga iz Kitajske, izvozili pa za 37.145.000 EUR (Statistični urad RS 2006). Iz Priloge 1 razberemo, da naša blagovna menjava s Kitajsko iz leta v leto strmo narašča. Za večino ljudi je Kitajska še vedno država riževih nasadov, komunizma in politike enega otroka². Vendar so razna medijska poročila naše prepričanje v zadnjem času omajala. Iz medijev smo slišali za ponaredke iz tovarn, ki rastejo na Kitajskem kot gobe po dežju. Slišali smo tudi, da se številna naša (evropska) delovna mesta v proizvodnji ali predelovalni industriji zapirajo in selijo na Kitajsko. Videli smo, da se gradijo najvišje stolpnice, najhitrejši vlaki in najmočnejša hidroelektrarna na svetu. Naslednje olimpijske igre leta 2008 bodo uradno v Bejingu na Kitajskem in gostiteljica se že vneto pripravlja na gostovanje iger³. Vse naštetu je priča napredka, razsežnosti le-tega pa želim ugotoviti s tem delom.

¹ Statistika zajema celoten uvoz in izvoz od januarja 2006 do septembra 2006.

² Izjema je podeželje kjer imajo pridelovalci oz. kmečke družine lahko več otrok.

³ Preverjeno na spletni strani, URL: <http://www.chinadaily.com.cn/2008/>.

Delo sem napisala z željo, da približam Kitajsko Slovencem. Prvo poglavje predstavlja uvod v delo; opisan je namen in cilj raziskave, navedene so predpostavke in opredeljene omejitve ter metode raziskovanja.

Drugo poglavje povzema zgodovino Kitajske, polno odkritij, pomembnih za človeštvo in kitajski narod. Začnem z opisom nastanka države, stalnih menjav dinastij in vladarjev, njeno prvo odpiranje navzven ter spremembo »verovanja« in »vdor« konfucionističnega razmišljanja in vodenja države. Nadaljujem z opisom dogajanj, ki so privedla do padca cesarstva in nastanek LRK: kako je *Mao* prevzel Kitajsko, njegovo delo in tedanje značilnosti družbe ter sistem vladanja in gospodarstva. Opišem spremembe oblasti po smrti *Mao* in začetek obdobja tranzicije. Nadalje prikažem pomen reform za državo, vzroke za eksplozivno rast gospodarstva in posledice le-tega. Poglavje zaključim z zgodovinsko preglednico pomembnih dogodkov iz gospodarstva in družbe od nastanka prvega cesarstva do danes.

Tretje poglavje opisuje današnjo LRK v številkah in dejstvih. Navajam splošne značilnost države od geografskega položaja, naravnih virov, kmetijstva, industrije do strukture prebivalstva, jezika, verovanj in geopolitične razdelitve države. Nadalje povzeman ustavo LRK, ki opredeljuje pravice in dolžnosti prebivalcev, ter njen politični in ekonomski sistem države.

Četrto poglavje je posvečeno gospodarskim razmeram na Kitajskem in predstavlja makroekonomsko raziskavo, kjer analiziram gibanje BDP, trg delovne sile, inflacijo in devizni tečaj. Poglavje zaključim z neposrednimi tujimi investicijami (dalje NTI), kjer ugotavljam vzroke za rast teh investicij, njihovo strukturo in neenakomerno porazdelitev ter njihov pomen za kitajsko ekonomijo.

V petem poglavju opisujem o poslovanju s Kitajci. Navajam in raziščem sestavine mednarodnega okolja na primeru Kitajske ter tako ugotovim, kako se azijska kultura poslovanja razlikuje od zahodne, predvsem v pristopu pogajanj. Poglavje zaključim z napotki za slovensko gospodarstvo in management.

V šestem poglavju govorim o osrednji temi diplomske naloge in sicer o izzivih za prihodnost LRK; izpostavila bom dva »učna primera« mišljenja in delovanja današnje Kitajske ter nekaj perečih tematik.

V zadnjem, sedmem poglavju podajam sklep, kjer povzeman poglavitne ugotovitve in temo zaključim.

1.2 Namen in cilj raziskave

Namen moje diplomske naloge je preučiti zgodovino in izzive Ljudske Republike Kitajske, nadalje LRK. Skozi opis dogajanj v preteklosti, od prvih cesarstev do ustanovitve LRK ter obdobja tranzicije, bom opisala državo in skušala ugotoviti, kakšen

je njen ekonomski, politični ter družbeni razvoj. Hkrati skušam LRK približati slovenskemu managementu, da bo ta lahko v mednarodnem poslovanju še uspešnejši. Pri proučevanju gospodarskih razmer bom posebej izpostavila NTI, njihov pomen pri razvoju in neenakomerno geografsko in vsebinsko porazdelitev po provincah ter gospodarskih sektorjih. Po opisu današnje LRK bom nadaljevala z izpostavitvijo izzivov, ki jih jaz kot tujec vidim in so pomembni za prihodnost Kitajske in nas vseh na tem planetu - Zemlji.

Zastavila sem si sledeča raziskovalna vprašanja:

- Kakšno je gospodarsko, politično in družbeno stanje države?
- Kakšne koristne zaključke je mogoče povzeti za slovensko gospodarsko prakso in management?
- Kakšne so napovedi za prihodnost?
- Kaj so NTI in njihov pomen za Kitajsko?

Cilj moje diplomske naloge je prikazati bogato zgodovino države in njene dosežke, odgovoriti na zastavljena raziskovalna vprašanja in ugotoviti, kateri izzivi čakajo LRK v prihodnosti.

1.3 Predpostavke in omejitve raziskave

Pojem izzivi prihodnosti LRK je zelo širok, prav tako je precej široka tudi predlagana tema diplomske naloge, zato sem se pri pisanju diplomske naloge omejila le na subjektivno izbrane teme, ki sem jih zasledila v dnevnikih občilih.

Predpostavljam, da so gospodarske reforme po letu 1978 pozitivno vplivale na gospodarsko rast, odprtost države navzven in NTI. Nadalje predpostavljam, da ima država, zaradi naglega gospodarskega vzpona, veliko raznovrstnih izzivov v prihodnosti.

Naloga vsebuje več omejitev. Vsebinska omejitev naloge upošteva le tiste vidike, ki so povezani z zadanimi raziskovalnimi vprašanji. Zadala sem si tudi geografsko omejitev, ki zajema samo LRK brez Tajvana⁴. Časovna omejitev raziskave zajema razvoj od prve dinastije *Qin* do današnje enostrankarske LRK. Druge omejitve, s katerimi sem se pri tej nalogi srečala, so povezane z literaturo. Do ustreznih virov lahko pridemo večinoma le z uporabo interneta, kjer pa je količina podatkov zelo obsežna in

⁴ Ljudska republika Kitajska razglša suverenost nad otokom Tajvan (TaiWan), vendar ga ne nadzoruje.

pogosto nepregledna. Pri iskanju statističnih podatkov je pogosto tudi zaslediti razliko med uradnimi številkami, objavljenimi s strani LRK, ter podatki iz uradnih virov drugih držav. Za obdelavo vseh segmentov in sektorjev kitajskega gospodarstva prav tako ni na voljo vseh potrebnih empirično-analitičnih izhodišč ter podatkov.

1.4 Predvidene metode raziskovanja

Diplomska naloga predstavlja makroekonomsko raziskavo, saj proučujem delovanje in obnašanje celotnega narodnega gospodarstva kakor tudi posamezne nacionalne agregate (BDP, trg delovne sile, inflacijo in devizni tečaj).

Osnovni pristop, uporabljen pri pisanju te diplomske naloge, je deskriptiven pristop, v okviru tega pa so uporabljene naslednje metode:

- zgodovinska metoda, ki je v pomoč pri opisovanju zgodovine države;
- metoda deskripcije, ki je uporabljena pri opisovanju dejstev;
- komparativna metoda, s katero je opravljena primerjava med Kitajsko in ostalimi državami;
- metoda kompilacije, ki je v pomoč pri povzemanju spoznanj, sklepov, stališč ter rezultatov drugih avtorjev in različnih institucij; in
- metodo analize in sinteze za oblikovanje spoznanj in zaključka.

2 ZGODOVINA KITAJSKJE

Da bi bolje razumeli sedanost Kitajske, se moramo najprej poglobiti v njeno bogato preteklost. Skozi različna, hierarhično si sledeča, obdobja ugotovimo, kako »drastično in naglo« se je spreminjala država in znotraj nje družba in gospodarstvo. Kitajska je imela že pred 4000 leti visoko razvito kulturo in civilizacijo, vendar se je Evropa s to deželo seznanila razmeroma pozno (Oglejmo si svet 1979, 103).

Konec 60. leta prejšnjega stoletja je znan francoski poročevalec Robert Guillain (1970, 11), po nekajkratnih službenih obiskih Kitajske zapisal, da se svetovnemu ravnovesju in zgodovinskemu razvoju na koncu dvajsetega stoletja obetajo globoke spremembe spričo dejstva, da je stopila na prizorišče Ljudska Republika Kitajska. »Še kakšnih trideset let, pa bo trdno zasidrana med nami kot ena novih velesil novega časa. Svet takrat še zdaleč ne bo več tak kakor v dobi, ko je bila Kitajska zanj tako rekoč odsotna.« Guillain je že okrog leta 1960 predvidel vzpon Kitajske, ki bo v našo zavest vstopila kot nova velesila sveta.

Dandanes prihaja veliko držav, institucij in posameznikov do istega zaključka. Revija Mladina povzema uradno sporočilo, da je ameriški nacionalni direktor za obveščevalne dejavnosti John Negroponte, marca 2006, pred odborom ameriškega senata posvaril, da bi vojaška in gospodarska rast Kitajske to državo lahko pripeljala do statusa »supersile«, ki bi bila enaka ZDA.⁵ »Globalizacija povzroča prenos gonilnih sil in energije na širše območje Azije, kjer se Kitajska vse bolj krepi in bi lahko v eni točki postala enakovredna tekmica ZDA«, je povedal na zaslišanju o grožnjah globalni varnosti. Hkrati pa navaja, da kitajsko gospodarsko ekspanzijo upočasnjuje "vrsta zapletenih gospodarskih in pravnih težav", vključno s korupcijo, pomanjkljivim šolskim sistemom in ekološkimi problemi. »Glavni izziv za Kitajsko je, ohranjati rast, ki bo zadrževala brezposelnost in nezadovoljstvo kmečkega prebivalstva pod destabilizacijsko ravniyo ter ohranjala naraščanje življenjskega standarda.«

2.1 Cesarska ureditev

Zgodovina deli razvoj Kitajske, po kulturno-zgodovinski periodizaciji, na:

- arhaično,
- klasično,
- tradicionalno in
- moderno obdobje.

⁵ Povzeto po Mladina, URL: <http://www.mladina.si/dnevnik/77887/>.

Arhaična in klasična doba zajemata obdobje od prazgodovine do prve politične združitve v enotno cesarstvo, konec tretjega stoletja pred našim štetjem. Začetki tradicionalne Kitajske sežejo v obdobje od 221 do 206 leta p.n.š. V tem času je vladala dinastija *Qin*, pod katero je potekala prva združitev Kitajske v enotno cesarstvo. Na ruševinah tega cesarstva je naslednja dinastija, dinastija *Han*, ponovno združila in kulturno poenotila kitajski prostor ter ustvarila trdno osnovo tradicionalne družbe, ki je trajala od leta 206 p.n.š. do 220. leta n.š. Cesarstvo nato razpade na tri kraljestva, ki so vladala od 220 do 280 leta n.š. Nasledstvo prevzame dinastija *Jin*, katere vojaška moč je ponovno začasno združila Kitajsko. *Zahodni in vzhodni Jin* sta vladala od 265 do 420 leta n.š. Od leta 420 do leta 589 n.š. so južne in severne dinastije pod imenom *Jug* vladale kitajskemu prostoru.

Nomadsko ljudstvo so do leta 907 zavzela severno Kitajsko in tam ustanovila več svojih držav. Najtrdnjšo oblast med njimi je imelo ljudstvo *Toba* in njegove dinastije *Severni Wei* do *Severni Zhou*, ki so vladale od 386 do 581 leta n.š. Na jugu so se tedaj vrstile kratkotrajne kitajske dinastije po vzoru dinastije *Han*, vendar niso imele politične moči. Naslednji dinastiji, od leta 581 do leta 618 n.š., dinastiji *Sui*, je uspela druga združitev Kitajske pod domačo dinastijo. Od leta 618 n.š. je vladala dinastija *Tang*, za katero je značilna utrditev posvetne oblasti in izpopolnitev državne ureditve, ki je omogočila zlato dobo kitajske kulture. Leta 907 n.š. je imperij ponovno razpadel. Na severu se je zvrstilo pet kratkih vojaških dinastij, medtem ko je bil jug razdeljen na deset manjših držav.

Tretja, a nepopolna združitev, je leta 960 n.š. uspela dinastiji *Song*. V času vladavine dinastije *Song* je dinamičen razvoj kitajske civilizacije dosegel svoj vrh. V času te dinastije je bila odkrita premična tiskalna tehnika, magnetni kompas, mehanična ura. Raziskana je bila portretna tehnika slikanja, uporaba smodnika ter raket za ognjemete in tudi postopek izdelave vina. To dinastijo zaznamujejo tudi prvi zapiski pojava kitajske opere in množične izdelave finega kitajskega porcelana.⁶

Na ozemlju severne Kitajske so od leta 907 n.š. vladala nomadska ljudstva, ki so sprejela kitajsko kulturo. *Kitani* so vladali v državi *Liao*, *Tanguti* v državi *Xixia* in *Džurdži* v državi *Jin*. Leta 1279 zavzamejo Mongoli Kitajsko in vladajo po kitajskem vzoru do leta 1368. V tem obdobju je matematik *Zhu Shijie*, znan po svoji risbi iz leta 1303, sestavil poseben številski trikotnik, danes bolj znan kot Pascalov trikotnik.⁷

⁶ The Legacy of Ancient China – The Song Dynasty. URL: <http://www.bcps.org/offices/lis/models/chinahist/song.html>.

⁷ Francoski matematik Blaise Pascal (1623-1662) je v 16. stoletju sestavil poseben številski trikotnik, imenovan Pascalov aritmetični trikotnik, ki se uporablja za lažje računanje koeficientov v razvoju potence. Isti trikotnik so poznali Kitajci že v 13. stoletju. Povzeto po Wikipedia 2006.

Domača dinastija *Ming* je po zmagi nad Mongoli vladala na celotnem ozemlju, do leta 1644, po zgledu dinastije *Song*. Pod poveljstvom vladarja *Zheng He* je Kitajska med leti 1405 do 1433 vodila pet morskih ekspedicij in si tako ustvarila zunanjo trgovino, ki je segala čez Japonsko in Kitajsko morje ter celoten Indijski ocean na jugu. Kitajska si s svojimi ekspedicijami ni ustvarila kolonij, ki bi jih morala nadzirati in upravljati, ampak se je zadovoljila s tem, da so tuje države postale člani kitajskega trgovskega cesarstva, formalno priznale veličastnost Univerzalnega vladarja in nadaljevale trgovanje po kitajskih pravilih ter plačevale tribut⁸. V zameno je cesar potrdil legitimnost njihovih vladarjev in jih bogato obdaroval s kitajskimi luksuznimi izdelki.

S smrtjo vladarja *Xuande*, naslednika *Zheng He*, je bila ustavljena gradnja velikih ladij, njihovi konstrukcijski načrti so bili uničeni, prav tako *Zheng He*-jevi Kapitanski dnevnik. Izdana je bila splošna prepoved privatnih čezoceanskih voženj in odredba za uničenje vseh obstoječih čezoceanskih ladij ter priprtje lastnikov le-teh. Nova administracija se je vrnila k konfucianskim načelom in Kitajska je ponovno postala agrarna država. Po konfucianski tradiciji je kmetijstvo edini vir bogastva. Trgovci ne proizvajajo ničesar in so videni le kot paraziti v sistemu in tako na najnižji družbeni lestvici. Zunanja politika je bila po mišljenju nove administracije popolni tabu in tako je zamrlo vzpostavljeno zunanje trgovanje in diplomatski stiki z zunanjim svetom, kakor tudi vso znanje za konstrukcijo velikih čezoceanskih ladij. V kitajski zavesti ni bilo nobene druge bogate civilizacije. Zlata sredina je na samo sebe gledala kot na edino napredno in visoko kulturo sveta ter verjela, da ima vsega na pretek. Po konfucianskih načelih je zunanja trgovina kvarila običaje in pripeljala v deželo tujce, ki so škodovali harmoniji in morali ljudstva. Vladarji so v času dinastije *Ming*, od leta 1368 naprej, namesto čezoceanskih ladij, kot njihovi predniki, gradili »Veliki kitajski zid⁹«. Tako se je Kitajska počasi odrezala od preostalega sveta. Če Kitajci ne bi opustili svoje čezoceanske flote in bi jo še dalje razvijali, bi svetovna zgodovina verjetno ubrala drugačen potek (Seizt 2006, 22).

Leta 1644 so Mandžurci, kot tuji vladarji, prevzeli prestol in togo vzdrževali tradicionalno ureditev, kar je kasneje privedlo do padca dinastije leta 1911. Saje (2004, 49) meni, da je mandžurska dinastija resnični višek moči dosegla sredi 18. stoletja, ki je hkrati pomenil zadnji vzpon tradicionalne Kitajske. Druga polovica je bila namenjena predvsem vzdrževanju zunanjega videza nekdanje veličine in ohranjanju v preteklost vpete miselnosti.

⁸ Mednarodni stiki Kitajske so temeljili na tributarnem odnosu. Države so morale kot znak podrejenosti plačevati kitajskemu dvoru posebno obliko davka, ki se je imenoval tribut.

⁹ To velikansko gradbeno delo, ki se je ohranilo še do danes, je dolgo 3200m, visoko 15 metrov in široko okoli 8 metrov. Razteza se ob vsej severni kitajski meji z Mongolijo in je gotovo največja utrdba na svetu (Oglejmo si Svet 1979, 118).

2.1.1 Srečanje z Zahodom

Zanimanje Evrope za Kitajsko se je povečalo v času velikih geografskih odkritij v 16. stoletju. Do takrat je bila Kitajska v stabilnem cesarstvu, blagostanju in izolirana od ostalega sveta. Najprej so prišli Portugalci, ki so leta 1557 zasedli mesto Macao in ga spremenili v svojo kolonijo. V drugi polovici 16. stoletja so začeli prihajati Španci, Angleži, Nizozemci in Francozi, ki so jim sledili še prvi krščanski misijonarji. Države so večinoma izvažale čaj, svilo in porcelan. Naštete evropske države so se sprva poskušale prilagajati tributarnemu sistemu, vendar pa je bil le-ta proti koncu 18. stoletja že izčrpan. Kitajska ni imela več politične moči za njegovo dosledno uveljavljanje in sicer so jo glavni trgovinski odnosi zaradi zasebnih trgovcev, ki so pluli v dežele jugovzhodne Azije, že zaobšli.

V Peking so prispeli prvi diplomatski predstavniki. Evropske velesile, z Veliko Britanijo na čelu, so si prizadevale dobiti nadzor nad velikanskim kitajskim tržiščem in velikim surovinskim bogastvom. Nobena angleška diplomatska misija ni imela uspeha, saj je Kitajsko cesarstvo videlo sebe kot samozadostno. Anglija se je po neuspešnih pogajanjih odločila za vojaški poseg, ki bi spremenil obstoječe stanje v odnosih s Kitajsko.

Zavoljo odpora mandžurske dinastije proti kolonialističnim težnjam evropskih velesil je leta 1840 izbruhnila britansko – kitajska vojna, znana kot Opijska vojna (Oglejmo si svet 1979, 119).

2.1.2 Anglija in Kitajska – Opijska vojna

V začetku 19. stoletja je Anglija preko Indije v Kantonu uvažala in prodajala opij. Opij je bil Kitajcem znan kot zdravilo, vendar se je z naraščanjem uvoza hitro začel širiti kot mamilo. Trgovina z opijem je tako začela hitro naraščati in povpraševanje se je razširilo čez vse družbene sloje. Z opijem se je začelo trgovati na veliko in tajne družbe, ki so ga preprodajale in so v trgovini z opijem videle ogromen dobiček, so privedle do velike skorumpiranosti in propada *hong* trgovcev.

Za angleške trgovce je bil opij zanimiv, ker je bil edino blago, s katerim je bilo mogoče zmanjševati angleški deficit v trgovini s Kitajsko. Že do leta 1820 je opij izpodrinil glavne zakonite izvozne artikle in postal najpomembnejše angleško izvozno blago na kantonskem trgu (Saje 2004, 57).

Ko so se Kitajci začeli zavedati problema z opijem in uvedli program boja proti opiju, je le-ta poostiril odnose med Anglijo in Kitajsko. Kitajci so sicer uspešno izgnali opij in angleške diplomate na Hong Kong, vendar se niso povsem zavedali posledic svojega ukrepa.

Zaostrovanje kitajsko-angleških odnosov je pripeljalo do prve opijske vojne leta 1840, v kateri je morala Kitajska, kot huda poraženka, podpisati sporazum v Nankingu in sprejeti precej poniževalne pogoje: odprtje dodatnih petih pristanišč za trgovino, plačilo visoke vojne odškodnine, opustitev monopolistične trgovine preko *hong* združenj in odstopitev otoka Hong Kong Veliki Britaniji.

Na Kitajskem se je s tem začelo obdobje tako imenovanih »nepravičnih sporazumov«, izsiljenih z vojaško silo, ki so to državo potisnili v polkolonialni položaj. ... Kitajska nepripravljenost na spopad, slabo poznavanje Zahoda in njena neuskklajena politika, so samo poslabšali izid spopada. Začelo se je mukotrпно prilagajanje Kitajske zahodnim pravilom mednarodnega prava in njena dolga pot do enakopravnega članstva v mednarodni skupnosti. Opijska vojna namreč še ni dovolj pretresla kitajske miselnosti, da bi se zavedla lastne zastarelosti in neprilagojenosti novim razmeram (op.cit, 63).

V drugi opijski vojni leta 1857 z Britanijo in Francijo pa je Kitajska morala med drugim odpreti še dodatnih 11 kitajskih mest in dovoliti prosto gibanje tujim trgovcem. Po drugi opijski vojni se je vzpostavilo novo razmerje sil na Daljnem vzhodu. To je odprlo vrata prodiranju modernega kapitalizma, ki je v naslednjega pol stoletja močno pretresel tradicionalno Kitajsko.

Seitz (2002, 61) podpis sporazuma leta 1860 v Tientsinu imenuje »diabolični pristop« zahodnih držav k uravnoteženi bilanci trgovanja. Zahodne sile¹⁰ so prisilile Kitajsko v podpis nepravičnega sporazuma, s katerim si niso pridobile le dovoljenja za trgovanje, teritorialne koncesije in zagotovitev, da bo Kitajska Zahodu izvažala blago, ki ga Zahod potrebuje, po nizkih cenah, ampak so tudi dosegle, da Kitajska odpre svoj trg opiju. S tem so neposredno dosegle, da je milijon Kitajcev postalo odvisnih od opija.

2.1.3 Upor taiping

Kitajsko gospodarstvo je v 19. stoletju precej obubožano, saj Kitajska sama ni znala reševati problema hude rasti prebivalstva¹¹, ki je ob naravnih katastrofah in neširjenju obdelovalnih površin pripeljal kitajsko ljudstvo do hude lakote. Zaradi koncentracije zemlje v rokah premožnih slojev je bilo od 60 % do 90 % kmečkega prebivalstva brez zemlje, poleg tega so se močno povečale dajatve zaradi razlik v menjalnih tečajih med bakrenim denarjem, ki je bil v veljavi na trgu, in srebrom, s katerim so plačevali dajatve. Poslabšan položaj kmetov je pripeljal do dvajsetletnega obdobja velikih

¹⁰ Anglija in Francija s pomočjo Rusije in Amerike.

¹¹ Prebivalstvo je do takrat že naraslo na 430 milijonov ljudi.

notranjih nemirov in uporov, med katerimi je bila največja revolucija Taipingov (upor *Taiping*¹²), s katero so zahtevali enakomerno razdelitev fevdalne zemlje.

Taipinško vstajo, trajala je celih 14 let, je zadušila šele oborožena intervencija Velike Britanije, Francije in ZDA, ki jo je zahteval sam kitajski cesar. To je seveda še bolj okrepilo položaj tujih velesil na Kitajskem (Oglejmo si Svet 1979, 119).

Gibanje taipingov, navaja Saje (2004, 72), je pomenilo veliko spodbudo in navdih za vsa kasnejša revolucionarna gibanja na Kitajskem.

Naslednja vstaja prebivalcev je bila Boksarska vstaja, ki je zaznamovala pomlad – poletje leta 1900. Ljudje so se bojevali sami, na lastne stroške, brez voditelja in bili so pripravljeni žrtvovati svoje življenje v boju proti tujcem in misijonarjem. Vzrok njihove jeze na tujce je bil podpis neenakovredne pogodbe, ki jo je morala Kitajska podpisati v času I. in II. Opijske vojne.

2.1.4 Poskus modernizacije

Poskus modernizacije se je delil v tri faze. Prva faza je trajala do leta 1872, ko so postavili nekaj manjših tovarn pušk in drugega orožja, vendar so to počeli z miselnostjo, da od Zahoda ni potrebno prevzemati ničesar drugega kot vojaško tehnologijo, ker je v vseh ostalih pogledih kitajska kultura superiorna. Druga faza se je začela po letu 1872, ko so glavni pobudniki modernizacije spoznali, da je za moderno vojsko potrebno tudi močno gospodarstvo z industrijo in modernim prometom, kot je železnica in lahko prinaša velike dobičke. V Shanghaiu so tako nastale prve tekstilne tovarne, ustanovljena je bila družba za parno plovbo in odprtih nekaj premogovnikov. Žal so varuhi tradicije dosegli rušitev prvih kilometrov železnice na Kitajskem. Tretji poskus modernizacije je potekal od leta 1885 in nastala so, poleg obstoječih državno upravljanih podjetij, prva skupno vodena »uradniško-trgovska« podjetja in zasebna podjetja, ki so jih upravljali trgovci. Zaradi vladajočih konfucianskih uradnikov, ki so tradicionalno prezirali trgovino, le-ta niso imela velikega uspeha. Povzamemo lahko, da je bilo gibanje za modernizacijo zaradi številnih ovir in okoliščin znotraj države, le površinski poskus prenove, saj mu ni uspel preboj do industrializacije in korenitih sprememb v kitajski družbi.

Ideje o demokraciji in spoznanja zahodne filozofije in kulture se niso niti dotaknile glavnih snovalcev modernizacije. Ker je bila tradicionalna, v lastno preteklost zaverovana miselnost na Kitajskem vse do konca 19. stoletja še zelo zakoreninjena in

¹² Kmečke ideje je poosebljalo ime *taiping* ali vesoljni mir. Pod imenom *taiping* se je razvilo močno gibanje, ki je združevalo kmečke zahteve po enakosti, zahteve po nacionalni osvoboditve izpod mandžurske oblasti in elemente modernističnega gibanja na podlagi nekaterih od zahoda prevzetih idej (Saje 2004, 67).

vseobsegajoča, so tudi omenjeni izolirani poskusi modernizacije izzvali izredno močno opozicijo. Ta se je upirala vsemu, kar je prišlo z Zahoda, češ da je od nekdaj veljalo pravilo, da so Barbari sprejeli kitajske navade in nikoli obratno (Saje 2004, 78).

2.1.5 Revolucija leta 1911

Ideje mladih intelektualcev, ki so se šolali na Zahodu, so začele izpodrivati tradicionalne vrednote. Namesto njih so začeli širiti ideje individualizma, svobode in enakosti med spoloma. Revolucionarna gibanja se z vodjo *Sun Yat-Senom* okrepijo in rezultat je bila revolucija leta 1911, s katero so zadnjo dinastijo Mandžurcev strmoglavili domači nacionalisti. Z revolucijo so odpravili cesarstvo in Kitajska je postala republika. Njen prvi predsednik je bil *Sun Jat-Sen*.

2.2 Ustanovitev LRK in začetek obdobja Maoizma

Čeprav je bila Kitajska v prvi svetovni vojni nevtralna (do 14.7.1917), je Japonska že v novembru leta 1914 okupirala velik del pokrajine Shantung in v začetku leta 1915 postavila Kitajski ultimatum, s katerim je zahtevala posebne privilegije v Mandžuriji, Mongoliji in Shantangu, važne koncesije in vpliv na politiko kitajske vlade (Šentija 1978, 368).

Ljudska republika Kitajska je bila ustanovljena 21. septembra 1949. Vodila jo je Komunistična partija Kitajske, nadalje KPK, katere predsednik je postal *Mao Zedong*. Po zmagi komunistov nad nacionalisti je *Mao* 1.10.1949 na trgu Tiananmen v Pekingu uradno razglasil novo Ljudsko republiko Kitajsko. Poraženi nacionalisti so zbežali na bližnji otok TaiWan, Slovencem bolj znan kot Tajvan. KPK je v naslednjih letih vzpostavila totalitarno diktaturo in planski sistem po sovjetskem vzoru.

Mao je bil voditelj KPK enainštirideset let. Hkrati je bil predsednik vojaške komisije, ki je nadzirala vojsko in predsednik države ter prav gotovo ena najvplivnejših oseb v moderni zgodovini Kitajske.

Kitajsko podeželje je v tem času zrcalilo skrb naroda, da je bil obdelan vsak košček plodne zemlje, kar je prepričljiva podoba pridnosti kitajskega kmeta (Guillain 1970, 17).

2.2.1 Velik skok naprej

Ko je prišla na oblast KPK, je bila Kitajska že skoraj v stoletje trajajoči recesiji (Vietor in Kennedy 2001, 5). *Mao* je sledil modelu komunističnega režima, kar je pomenilo popolno kolektivizacijo kmetijstva, popolno poddržavljanje industrije in

trgovine, politično prevzgojo in razredni boj proti meščanstvu. Sprva je sledil sovjetskemu planskemu vzoru in je želel močno povečati težko industrijo. Mao Zedong je v Velikem skoku (1958-1960) želel s povečano proizvodnjo jekla predvsem okrepiti gospodarstvo. Kolektiviziral je kmetijska zemljišča in kmetje so morali na račun agrarnih proizvodov proizvajati jeklo, ki pa je bilo izredno slabe kvalitete in tako neuporabno. Velika suša, ki je trajala dve leti zapored, je vodila do hude lakote, zaradi katere je umrlo več kot 20 milijonov ljudi. Tako slabo stanje, po uničujoči gospodarski politiki Velikega skoka naprej in kulturni revoluciji, je potisnilo več kot 60 % prebivalstva pod mejo revščine 1 USD na dan (op.cit., 7).

Komunizmu na Kitajskem Guillain (Guillain 1970, 12) pripisuje dva velika uspeha in sicer, da je dosegel hvalevredno zmago, ko je zatrl vse vrste starih nadlog: korupcijo, nered, bolezni, opij, prostitucijo itd. Drugi uspeh je pripisal novi oblasti, kateri se je očitno posrečil načrt, da po svoje spreobrne več sto milijonov duš, da nauči pokorščine sedem milijonov ljudi.

2.2.2 Kulturna revolucija

Ker se torej prisilna industrializacija ni najbolje obnesla, je Komunistični partiji začel padati ugled, zato je sledila velika politična čistka pod imenom Kulturna revolucija. Pretrgali so vse vezi z zunanjim svetom, prepovedali trgovinice in zasebna gledališča, ukinili vrsto medijev, celo javno sežigali knjige in razrešili veliko število politikov. Dejansko je šlo za utrjevanje oblasti v rokah Mao Zedonga. Presenetljivo početje pa je bilo lažje opravičiti z načeli konfucianizma in njegovimi pogledi o izolacionizmu ter etnocentrizmu, kar je v skladu s pojmovanjem Kitajcev, da je zahodni kapitalizem krivec za kitajske neprijetne izkušnje in ponižanja v obdobju trgovanja z opijem (Šentija 1978, 374).

Kulturna revolucija je bila usmerjena proti birokratizaciji komunistične partije in proti posebnim pravicam zgornjih slojev. Eden izmed ciljev je bil tudi enakost fizičnega in umskega dela, kar naj bi izgradilo novega, socialističnega človeka. Vendar je bil rezultat zgolj veliko nasilje, ki je pahnilo Kitajsko na rob državljanske vojne.

Na Kitajskem sta vladali dve struji: radikalna in napredna. Radikalna struja je imela že ves čas oblast, ko jo je za trenutek izgubila, pa je začela s kulturno revolucijo. V sedemdesetih se je pojavila njej nasprotna struja, ki ji je načeloval *Zhou Enlai*. Ta je bil tudi nosilec novih pobud za zmernejšo in bolj pragmatično politiko in je radikalni struji postajal vedno močnejša protiutež (Saje 1999, 63).

2.3 Konec obdobja Maoizma – LRK po smrti Mao Zedonga

Mao je umrl zaradi Parkinsonove bolezni. Njegova najbolj odmevna značilnost je bila, da je porabljal nacionalno energijo za masovna gibanja, vendar v 27 letih svoje vladavine, meni Hsü (2000, 764), ni opazno izboljšal življenjskega standarda ljudi.

Leto 1976 je bilo za Kitajsko prelomno leto, saj je izgubila 3 vodilne može: premiera *Zhou Enlai*, maršala *Zhu Deja* in predsednika *Mao Zedonga*. Kot nameček pa so bile tukaj še naravne katastrofe: potres je uničil in porušil mesto Tangshan, v naslednjih dveh mesecih je reka Huanghe poplavlila sedemkrat. Človeška beda in politična nestabilnost je izzvala pojav "tolpe štirih"¹³ ki so jo sestavljali *Maova* žena *Qiang Ching* in njeni trije pajdaši. "Tolpa štirih" je želela na silo prevzeti oblast in tako se je začel boj za oblast, kjer je uspešno zmagal *Hua Guofeng*.

Za obdobje vladanja *Hua Guofeng-a* je značilen vzpon *Deng Xiaopinga*, ki se je zavzemal za spremembe v kitajskem gospodarskem in političnem sistemu, s čimer bi deželo naredil bogato in močno. Pri tem mu je bilo vseeno, ali mu to uspe s pomočjo planskega ali tržnega gospodarstva, kar je poudaril v svojem znamenitem govoru: »No matter if it is a white cat or a black cat; as long as it can catch mice, it is a good cat.« (Wikiquote 2007). Prisodobno bele in črne mačke je uporabil kot demonstracijo, da mu je vseeno ali mu bo to uspelo s pomočjo tržnega ali planskega gospodarstva, važno je le, da mu bo uspelo.

2.4 Čas reform in tranzicije

Dejstvo je, da se je moralo gospodarstvo prestrukturirati za doseganje hitrejše rasti in razvoja, povečanje produktivnosti in učinkovito uporabo virov. Vodstvo je spoznalo, da ekstenzivna uporaba produkcijskih faktorjev ni pravo sredstvo za doseganje ciljev. Z reformami so poskusili povečati fleksibilnost sistema in vpeljati elemente, ki dejavno posnemajo delovanje prostega trga. Za doseg zadanih ciljev so leta 1978 sprejeli tržno usmerjene reforme. Kitajske oblasti so se odločile za previden in pragmatičen pristop. Reforme so začeli izvajati postopno in na podlagi poskusov, tako da so jih najprej preizkusili na vzorcu, šele ko so se te izkazale kot uspešne, so jih začeli izvajati v širšem obsegu (Korošec 1994, 8).

Država je leta 1980 ustanovila posebne ekonomske cone, nadalje SEZ. V teh conah so prilagodili zakonodajo, da bi jih napravili privlačnejše za mednarodno trgovino in

¹³ Zloglasna 'tolpa štirih': *Jiang Qing*, *Wang Hongwen*, *Yao Wenyuan* in *Zhang Chunqiao*. je vodila kulturno revolucijo na Kitajskem med leti 1966 in 1976. Med desetletno vladavino so s t. i. kulturno revolucijo poskrbeli za pravi kaos v državi in jo pahnili na rob državljanske vojne (Hsü 2000, 764).

tuje investicije. Lokalne oblasti so v teh conah, neodvisno od centralnega plana, preizkušale novosti.

Posebne ekonomske cone so bile osrednji sklop gospodarskih reform, sprejetih konec leta 1978 in so predstavljale preobrat v razvoju ne samo gospodarstva, temveč tudi politike. Od stare maoistične doktrine zapiranja proti zunanjemu svetu so šli nasproti odprtemu gospodarstvu, kjer je bil poudarek na sodelovanju s tujino zaradi pridobivanja novih tehnologij in znanj (Rijavec 2003, 27).

Strukturne reforme¹⁴ gospodarstva so se nanašale na 5 področij in sicer na:

- Menjalni in tržni sistem (Exchange and Trade System)
- Monetarna politika in finančni sistem (Monetary policy and Financial System)
- Obdavčevanje in fiskalni sistem (Taxation and Fiscal System)
- Naložbeni sistem (Investment System)
- Podjetja v državni lasti in podobna (State-Owned Enterprises and Related Reform)

Posledica izvajanja reform se kaže v večanju realnih dohodkov prebivalstva, splošnemu dvigu življenjskega standarda in v zmanjševanju revščine. Številne deformacije centralnega planskega sistema so bile zmanjšane ali povsem odpravljene, postopoma pa so gospodarstveniki dobili priložnost, da sami sprejemajo odločitve, ki temeljijo na tržnih signalih. Kljub omenjenim dosežkom pa so številne težave še vedno prisotne. Le-te se nanašajo zlasti na pomanjkanje učinkovite infrastrukture (institucij in instrumentov). Mnogi strokovnjaki poudarjajo, da je trud za ohranitev gospodarske stabilnosti pogosto spremljala upočasnitev izvajanja reform (Tseng et al. 1994, 1).

2.5 Pristop k WTO

WTO oz. slovenska kratica STO je organizacija, ki se ukvarja s pravili mednarodne globalne trgovine. Njen osnovni cilje je zagotavljanje svobodne, predvidljive in nemotene trgovine med državami, s pomočjo katere naj bi dosegli večjo blaginjo in premostili ostale omejitve med ljudmi iz različnih držav. WTO je najpomembnejša oziroma edina mednarodna organizacija, ki se ukvarja s pravili globalne trgovine med narodi. Rezultat njenega delovanja naj bi bil bolj uspešen, miroljuben in odgovoren ekonomski svet¹⁵.

¹⁴ Povzeto po Tseng 1994, 47.

¹⁵ Povzeto po WTO. URL: http://www.wto.org/english/thewto_e/whatis_e/whatis_e.htm.

Slika 2.1 Člani in opazovalci WTO

Člani in opazovalci WTO (avgust 2005)

Vir: World Maps, WTO International Trade Statistics, 2005

Slika 2.1 nazorno predstavlja člane organizacije in tiste, ki imajo status opazovalca. Na tej mapi vidimo, da je po številu članov ena izmed največjih organizacij na svetu. Vse zavezujejo enaki pogoji zunanje trgovine. Dejansko je približno 95% svetovne menjave narejeno med članicami WTO.

Kitajska je vstopila v WTO iz več razlogov (Rijavec 2003, 11):

1. Ker kitajsko trgovino zaznamuje močna sektorska specializacija, naj bi nadaljnja liberalizacija trgovine vodila do procesa prerazporeditve proizvodnih dejavnikov v kitajskem gospodarstvu.
2. S tem naj bi se konkurenčne prednosti v delovno intenzivnih panogah, kot je tekstilna industrija, še okrepile. V kapitalno intenzivnih panogah se bodo morala kitajska in tuja podjetja prilagoditi še močnejši konkurenci na domačem trgu.
3. Mednarodni sektor kitajskega gospodarstva se je v zadnjem desetletju znatno okrepil. Zaradi delovanja tržnih sil se je povečal pritisk na nižje carine za uvoz vmesnih proizvodov in na izboljššan dostop do tujih trgov.
4. Kitajska je v WTO stopila v času oblikovanja pravil na področju liberalizacije kmetijstva, javnih naročil, investicij in delovnih standardov z namenom sodelovanja pri ustvarjanju pravil.

5. Strokovnjaki za gospodarske reforme v kitajskem vodstvu so mnenja, da bo nadaljne integriranje s svetovnimi trgi pomagalo Kitajski, da se izogne gospodarski stagnaciji s pomočjo večje produktivnosti in izboljšane notranje razporeditve proizvodnih dejavnikov.
6. Kitajska želi biti povezana kot ena od svetovnih velesil in nečlanstvo v WTO vidi kot oviro za doseg tega cilja, s članstvom pa je dobila nediskriminatorni status.
7. Članstvo v WTO naj bi okrepilo »strateško partnerstvo« med Kitajsko in ZDA, ki ima v trgovanju s Kitajsko velik trgovinski primanjkljaj, vendar morajo ZDA po načelu MFN obravnavati Kitajsko enako kot ostale članice, kar predstavlja rešitev za Kitajsko v odnosih z ZDA.

Glede pristopa Kitajske k WTO Stiglitz (2002, 63) navaja, da je v času prve Clintonove administracije ameriški trgovinski zastopnik M. Kantor želel na Kitajsko izvesti pritisk, da odpre svoj trg hitreje. Vztrajal je, da je razvita država in da naj bi imela hitro tranzicijo. WTO ob vsakem sporazumu za pristop daje državam v razvoju daljšo periodo prilagajanja na nove predpise. Svetovna banka in vsak ekonomist je Kitajsko ob vstopu v WTO, z njenim 450 USD per capita dohodkom, obravnaval ne samo kot deželo v razvoju, ampak celo kot državo v razvoju z nizkim dohodkom. Iz tega je razvidno, da so ob vstopu Kitajske v WTO bili vpleteni širši interesi predvsem s strani Amerike, ki je najmočneje zagovarjala, da je razvita država in torej posledično zmore hiter pristop k WTO.

2.6 Učinki reform

Kitajska je imela že v času reform visoko stopnjo varčevanja. Tako je leta 1979 varčevanje prebivalstva dosegalo 32% bruto družbenega proizvoda, leta 2002 pa se je številka povzpela na 42%, kar uvršča Kitajsko med države z najvišjo stopnjo varčevanja na svetu (Morrison 2005, 6). V tem obdobju je večina privarčevanih sredstev izvirala iz dobičkov tistih državnih podjetij, ki so ustvarjala dobiček, ki ga je vlada usmerjala v domače investicije. Ekonomske reforme, ki so vključevale decentralizacijo proizvodnje, so vodile do občutnega povečanja gospodinjskih prihrankov, ki so leta 2002 predstavljali kar polovico domačega varčevanja.

Gospodarstvo je začelo okrevati po letu 1999, ko se je začelo krepiti svetovno gospodarstvo in ko je bila azijska kriza že proti koncu. Izboljšala se je davčna administracija in država je bila bolj uspešna pri pobiranju davkov. Predvsem je pomembno prestrukturiranje državnih podjetij preko združevanj, bankrotov,

reorganizacij in vpeljave boljšega managementa. Tako da se je število državnih podjetij, ki so poslovala z izgubo, leta 1999 močno zmanjšalo.

Ekonomisti pripisujejo hitro rast kitajskega gospodarstva dvema glavnima faktorjema (op.cit., 5): visokim kapitalskim investicijam, ki so financirane iz dveh glavnih virov; domačih prihrankov in NTI in hitri rasti produktivnosti. Ekonomske reforme so tako pripomogle k večji učinkovitosti v gospodarstvu, kar je povzdignilo output in povečalo vire za nadaljnje investicije na Kitajsko.

Po mnenju številnih ekonomistov so na hitro gospodarsko rast Kitajske vplivali dosežki v produktivnosti, se pravi v povečanju učinkovitosti pri uporabi inputov. Večja produktivnost je bila po večini posledica relokacije resursov predvsem v sektorjih, ki so bili skozi čas močno kontrolirani s strani centralne vlade, kot so kmetijski sektor, trgovina in storitve. Kot primer so reforme podeželja, zaradi katerih se je proizvodnja močno povečala. Ker je bilo zaradi višje produktivnosti potrebno manj delovne sile, so kmetje začeli iskati nove službe v industrijskem sektorju. Decentraliziranje gospodarstva je vodilo v večanje števila nedržavnih podjetij, ki so bila praviloma bolj uspešna in učinkovita kot državna podjetja. Poleg tega je bila zaradi reform Kitajska bolj izpostavljena konkurenčnim silam, še posebno v izvoznem sektorju. Lokalne vlade provinc so imele dovoljenje, da različna podjetja ustanovijo in vodijo po tržnih principih, ne da bi se v njihovo delovanje vmešavala centrala vlada. Nenazadnje so k hitri gospodarski rasti pripomogle tudi NTI, ki so Kitajski prinesle nova znanja in tehnologijo, zaradi česar se je produktivnost še povečala.

2.7 Pomembni mejniki družbe

V prilogi 3 se nahajajo preglednice pomembnih mejnikov družbe. Po kulturno – zgodovinski periodizaciji so razdeljene na tradicionalno, moderno in sodobno obdobje. Dobro povzemajo najvažnejše dinastije in dogodke.

3 LRK DANES

Slika 3.1 LR Kitajska na karti Sveta

Vir: Wikipedia, 2006.

LRK se nahaja v vzhodni Aziji in je s svojo površino 9.596.960 kvadratnih kilometrov četrta največja država na svetu.¹⁶ Njen uradni naziv je *Zhonghua Renmin Gongheguo*, kar v slovenščini pomeni Ljudska republika Kitajska, krajše LRK. Meji na sledeče države: Rusijo, Mongolijo in Kazahstan na severu; Severno Korejo na vzhodu; na zahodu na Kirgizistan, Tadžikistan, Pakistan, Afganistan in Nepal; na jugu pa meji na Butan, Indijo, Mjanmar, Laos in Vietnam.

3.1 Splošne značilnosti današnje LRK

3.1.1 Geografski položaj in podnebje

Pri geografski razporeditvi države je prvo, kar prebudi našo pozornost njena nenavadna raznovrstnost. Od vzhoda proti zahodu meri približno 5000 km, od severa proti jugu pa dobrih 5500 km (Oglejmo si Svet 1979, 104). Takšna dolžina pomeni, da ko vzide sonce nad reko Vezuli na severovzhodu, je Pamir na zahodu še vedno pogreznjen v temo. Ko na severu še vedno divjajo snežni meteži, se na jugu na otoku Hainanu že pričinja pomlad. Navedeno pomeni, da na Kitajskem lahko zasledimo

¹⁶ Za Rusijo, Kanado in Ameriko.

skoraj vse možne podnebne pasove (od tropskega podnebja na jugu do subarktičnega podnebja na severu), ne da bi morali prečkati meje države. Navkljub njeni velikosti, se nahaja država v enem časovnem pasu.

Ozemlje je pretežno gorato, veliko je visokih planot, na zahodu so pogoste puščave, na vzhodu pa ravnine in izlivi večjih rek. Najbolj rodovitno zemljo najdemo na jugovzhodnem delu države, kjer je tudi naseljeno največ ljudi.

Najvišji vrh je Mount Everest z 8848 m in najnižja točka je Turpan Pendi s 154 m nadmorske višine. Najdaljša reka je Jangce kiang s 6.380 km dolžine.

3.1.2 Naravni viri, raba tal, kmetijstvo, industrija, energija in ekološki problemi

Naravni viri. Kitajska se lahko ponaša s sledečimi naravnimi viri: premog, železo, baker, svinec in cink, kositer, boksit, mangan, krom, antimon, zlato, platina, volfram, uran, nafta in velik rečni potencial.

Kitajska in Rusija posedujeta 93% vsega volframa na svetu. Indonezija in Kitajska posedujeta 70% celotnega kositra na svetu.

Rastoča industrija na Kitajskem potrebuje vedno več naravnih virov. Dandanes je Kitajska druga največja porabnica nafte na svetu. Leta 2004 je porabila 50% svetovne proizvodnje cementa, 30% svetovne proizvodnje premoga in skoraj 40% svetovne proizvodnje jekla (Mednarodna obzorja 2005). V Avstraliji je začela cveteti industrija s premogom, saj Kitajska kupuje ogromno premoga; vrednost ene tone kamnitega premoga se je iz 50 USD v letu 2004 povzpela na 100 USD v letu 2006 (ZDF, Kohle ohne Ende für China).

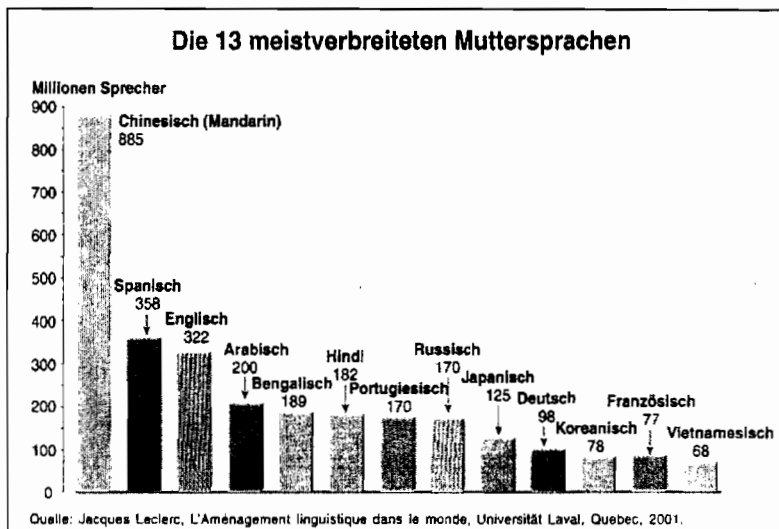
Tabela 3.1 Raba tal v letu 2005

Plodna zemlja	14,86%
Kmetijska površina za stalni pridelek	1,27%
Ostalo	83,87%

Vir: CIA-The world Factbook, 2007.

Kmetijstvo. V prilogi 4 se nahajo mape vzhodnega in zahodnega dela Kitajske s ponazoritvijo kmetijstva. Kmetijstvo na zahodu omejuje mrzlo in suho podnebje ter pomanjkanje rodovitne prsti. Kmetijsko pridelavo pa je moč povečati z uvedbo namakanja in z izgradnjo steklenjakov. V oazah Hami in Turpan v Sinkiangu pridelajo veliko sadja. Z novimi namakalnimi sistemi so zelo povečali pridelavo bombaža in

Tabela 3.3 Trinajst najpogostejših jezikov

Vir: Atlas der Globalisierung, 2003.

V primerjavi z ostalimi jeziki, po tabeli 3.3, je kitajščina z 885 milijoni govorcev, svetovno gledano najbolj razširjen materin jezik. Tudi če bi se špansko govoreči ljudje pomnožili za enkrat toliko, ne bi dosegli števila govorcev kitajščine.

Sama jezikovna družina se nadalje deli na 6 do 12 narečij oz. jezikov, med katerimi so najbolj razširjene:

- Mandarinščina (pribl. 900 milijonov govorcev),
- Wu (pribl. 90 milijonov govorcev) in
- kantonščina (pribl. 80 milijonov govorcev).

Etničnih skupin na Kitajskem je več, največja je skupina Han, kateri pripada 91,9% prebivalstva.

Vsako leto 1. oktobra je nacionalni praznik, ko država praznuje obletnico ustanovitve LRK. Kultura prebivalcev je tesno povezana v duhu komunizma.

Vere na Kitajskem se raztezajo od budizma, krščanstva, kufucianizma, taoizma do islama. Najbolj razširjena verovanja pa so vsekakor konfucianizem, daoizem in budizem. Za ta tri velika verovanja ne moremo trditi, da samo eno od njih bolje označuje povprečnega Kitajca. To pomeni, da lahko najdemo neko prilagodljivost sodobnega Kitajca, ki nima tako trdo začrtanih norm, ker zna prehajati iz ene v drugo miselnost. Dejstva govorijo, kako sprejemljivi so Kitajci za nove ideje in po drugi strani tudi trdovratni pri ohranjanju starih.

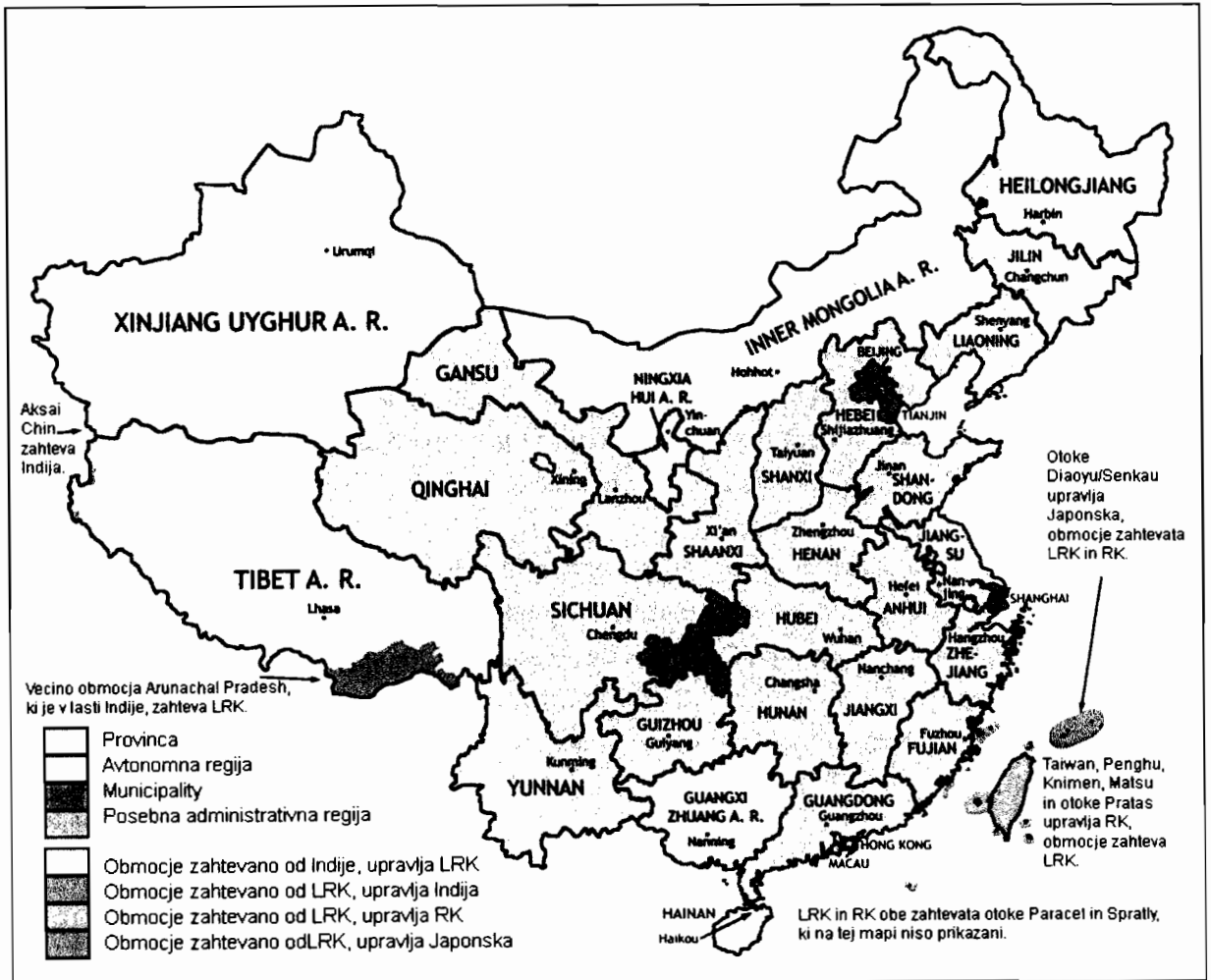
Konfucianizem. Ime prihaja od misleca *Konfucija*¹⁸, ki je bil ustanovitelj ne le nekega racionalnega pogleda na svet, ampak tudi določene vrste politične in družbene morale. *Konfucij* se ni hotel zaplesti v razlago nerazložljivega, raje daje prednost pravilom, neki morali, katere cilj je obdržati red in mir v državi in v kateri je anarhija največje zlo. Obrednost je bila ena najpomembnejših postavk, ki človeku nalaga njegove pravice in dolžnosti. Slediti svoji poti po Konfuciju pomeni, da vsak ostane na mestu, ki mu pripada ali ki mu pripada na družbeni lestvici. To je globok smisel Konfucijeve definicije dobre vlade: »Naj bo vladar vladar, podanik podanik, oče oče in sin sin.« Zato je konfucianizem obdržal važnost »kulta prednikov«, sicer osvobojenega vsake religioznosti, ampak nujno potrebnega za osnovo hierarhije. Ta tradicionalna in formalistična morala je veliko pripomogla h kontinuiteti in nespremenljivosti družbe na Kitajskem, saj je vedno dajala podporo močnemu sloju izobražencev in vladarjev.

Daoizem in budizem. Zagotovo sta to dve religiji, ki pomembno vplivata na življenje Kitajca že skozi stoletja vse do danes. Pomembno je, da jih omenim kot protiutež konfucianizmu, vendar se ne bi rada poglobljala v vplive daoističnega iskanja absolutnega in nesmrtnosti ali iskanja nirvane v budizmu in kako to vpliva na institucije na Kitajskem. V nasprotju s konfucianizmom je daoizem (ali vsaj njegova nefilozofska smer), razpolagal z različnimi bogovi, ki so imeli korenine v tradicionalnih verovanjih pred 4. st. pr.n.št. Sam je ohranjal stare običaje in bil velikokrat nasprotni pol razumskemu konfucianizmu. Budizem je prišel malo kasneje, a se je na Kitajskem prav tako globoko usidral.

¹⁸ Pravo ime je Kong Zi, živel bi naj od leta 479 do 551 našega štetja.

4.1.5 Notranja - geopolitična razdelitev Kitajske

Slika 4.2 Geopolitična razdelitev LRK s teritorialnimi težnjami območja LRK

Vir: Wikipedia, 2006.

LRK je razdeljena na 23 provinc, 5 avtonomnih regij (Guangxi, Notranja Mongolija, Ningxia, Tibet-Xizang in Xinjiang), 4 mestne uprave oz. Municipality (Beijing, Chongqing, Shanghai in Tianjin) ter 2 posebni administrativni regiji (Hong Kong in Macao). Glavo mesto LRK je Beijing oziroma Peking.

Sama LRK in države okrog LRK imajo teritorialne težnje po lastitvi ozemlja. Na karti so označeni trenutni ozemeljski konflikti med LRK in njenimi sosednimi državami, predvsem Indijo, Japonsko in RK.

3.2 Ustava LRK - Pravice in dolžnosti posameznikov

Politično in ekonomsko ureditev države ter pravice in dolžnosti posameznikov LRK zapovedujejo določila, zapisana v ustavi¹⁹ LRK.

Prvi člen ustave opredeljuje LRK kot socialistično državo pod demokratično diktaturo delavskega razreda (delavcev in kmetov). Socialistični sistem je osnova in ga je prepovedano spodbujati kateremukoli posamezniku ali organizaciji.

Oblast pripada ljudstvu, to pa jo izvršuje preko Narodnega ljudskega kongresa – NLK in lokalnih ljudskih kongresov (čl. 2), ki se konstituirajo preko demokratičnih volitev. Državni organi so organizirani po principu demokratičnega centralizma (čl. 3) in podvrženi spoštovanju zakonov in ustave (čl. 5).

Država skrbi za razvoj gospodarstva in splošne blaginje (čl. 14), šolstva (čl. 19), znanosti (čl. 20), zdravstvene oskrbe – moderne in tradicionalne (čl. 21), umetnosti in kulture (čl. 22); spodbuja ideale socializma, kolektivizma, etičnega obnašanja, domoljubja, človekoljubja... (čl. 24), načrtovanja družine (čl. 25), skrbi za izboljševanje in zaščito okolja (čl. 26), javni red in mir ter za zatiranje kriminala (čl. 28).

3.3 Politični sistem

Komunistična partija Kitajske, nadalje KPK, je edina dovoljena politična stranka in si monopolizira politično moč v državi, tako da lahko govorimo o enostrankarskem avtokratskem političnem sistemu brez delitve na tri neodvisne veje oblasti, kot jo opredeljujejo demokratične države. Parlament predstavlja Nacionalni ljudski kongres, ki ga sestavljajo delegati, izvoljeni na ravni provinc, mestnih uprav in avtonomnih regij. Nacionalni kongres izvoli predsednika države in člane državnega sveta za mandat petih let. Predsednik LRK je od 15. Marca 2003 *Hu Jintao*, predsednik vlade pa *Wen Jiabao*. Najpomembnejši pravni dokument je Ustava LRK, najnovejša promulgacija je bila 4. decembra 1982.

¹⁹ Povzeto po Ustava LRK, 1982, 1988, 1993, 1999, 2004.

Kitajski državljani nimajo svobode tiska. Premier *Wen Jiabao* je na vsekitajskem ljudskem kongresu marca 2006 spregovoril tudi o svobodi tiska. Medije in internetne ponudnike je pozval k "samodisciplini", saj so nacionalni interesi pred svobodo govora. "Vsak državljan ima svobodo govora in objavljanja, vendar se mora držati zakonov ter ščititi nacionalni interes in interese družbe," je poudaril (Delo, Kitajska bo predvsem gospodarsko učinkovita).

Uradni predstavniki Kitajske si na vse pretege prizadevajo, da bi svet prepričali o tem, da njihova država nikogar ne ogroža. Morda je eden najpomembnejših dosežkov kitajske vlade, ki je dolga leta držala svoje ljudstvo v strahu in obupu to, da ji je naposled uspelo v svoje državljane vcepiti optimizem. V državi, v kateri večina še vedno živi na robu revščine, je optimizem pomembna stvar, ki se najjasneje izraža tam, kjer je to tudi pričakovati, namreč v javnih medijih, ki so pod nadzorom vlade. Uredniki in poročevalci morajo ubrati poskočne strune (Fishman 2005, 338).

3.4 Ekonomski sistem

Ekonomski sistem LRK je opredeljen v njeni ustavi, ki navaja, da država izvaja socialistično tržno ekonomijo (čl. 15), ki temelji na javni lastnini produkcijskih sredstev, kolektivni lastnini delovnega ljudstva, ki je prevladujoča (čl. 7), vendar so drugačne oblike lastnine tudi dovoljene (čl. 6). Individualni, privatni in ostali nejavni sektorji ekonomije morajo delovati znotraj socialistične tržne ekonomije. Država ščiti njihove pravice in interese, jih spodbuja in jim pomaga, a jih hkrati tudi nadzira (čl. 11).

Zagotovljena je privatna lastnina državljanov (in dedovanje), ki jo država lahko za odškodnino pridobi, kadar je to v javnem interesu (čl. 13). Naravni viri in javno dobro (rude, vode, neprivatna zemlja, obala...) je last države oz. vseh ljudi (čl. 9), zemlja v mestih je last države, zemlja na podeželju pa je last države ali kolektivnih organizacij (čl. 10).

Tujim podjetjem, ekonomskim organizacijam in posameznikom je dovoljeno vlaganje v LRK v skladu z zakoni, njihove pravice in interese varujejo ustava in zakoni (čl. 18). Državna podjetja delujejo v okviru zakonov in izvajajo demokratično upravljanje skozi svete delavcev in na druge načine, določene z zakoni (čl. 16). Podobno delujejo tudi kolektivne ekonomske organizacije (čl. 17).

LRK dovoljuje znotraj države posebne ekonomsko – tehnične razvojne cone, nadalje SEZ. SEZ imajo svoje zakone in pravila. Lahko bi rekli, da ima država dva sistema - en sistem za LRK in eden za SEZ.

Ekonomske politike Kitajske so osnovane na petletnih planih, trenutno enajsti po vrsti zajema obdobje od leta 2006 do leta 2010.

4 GOSPODARSKE RAZMERE

Kitajska ima še vedno status države v razvoju in relativno nizek dohodek na prebivalca, vendar pa je v dobrih dvajsetih letih doživela izjemen gospodarski napredek. Zaradi uspešne politike vlade, ki je bila usmerjena k liberalizaciji trga, se je BDP Kitajske med leti 1978 in 1998 početril (Tseng 2002, 19), prav tako pa se je skokovito povečala zunanja trgovina. Kmetijstvo in industrija sta močno napredovala zlasti v obalnih regijah blizu Hong Konga in Tajvana, kamor je bila usmerjena glavna tuje kapitala. Obalne regije imajo najboljšo naravno danost glede lege in klime, kar je nekdanje privabilo veliko ljudi za naselitev; posledično temu se je izoblikovala dobra infrastruktura in največ tujih investicij gre v obalne regije.

Tuji kapital je pripomogel k povečanemu outputu tako v proizvodnji za kitajski trg, kot v proizvodnji za izvoz. V nadaljevanju predstavljam trende gibanja BDP in zaposlenosti, da bi lahko lažje razumeli razsežnost hitrega razvoja kitajskega gospodarstva.

Tabela 4.1 prikazuje pomembne makroekonomske kazalce za leto 2006²⁰. BDP je znašal 10 trilijonov²¹ USD, ali 7.610 USD na prebivalca. Nestabilnost gospodarstva se kaže v visoki stopnji brezposelnosti, ki je leta 2006 znašala 4,2%²². Zunanjetrgovinska bilanca je bila pozitivna.

²⁰ Podatki veljajo za LRK, brez Hong Konga, Macaa in Taiwana.

²¹ Uradne številke povzemam z ameriškega vira CIA World Fact Book. Američani pravijo trilijon številu 10^{12} . Obstajajo tudi razlike v meritvah med državami. Poznamo long in short scale način zapisovanja podatkov. Povzeto po Wikipedia. URL: http://en.wikipedia.org/wiki/Long_and_short_scales.

²² Uradne številke brezposelnih za urbana območja iz leta 2005; Kitajska namreč pri merjenju brezposelnosti ne upošteva brezposelnosti na podeželju.

Tabela 4.1 Kitajski gospodarski kazalci za leto 2006

	Long Scale	Short Scale
BDP za leto 2006	\$10 trilijonov USD	\$10 bilijonov USD
Rast BDP glede na leto 2006	10,5%	
BDP/prebivalec	\$7.610 USD	\$7.610 USD
Stopnja brezposelnosti (2005)	4,2%	
Stopnja inflacije v letu 2006	1,5%	
Bruto investicije (v % BDP)	44,3%	
Izvoz f.o.b.	\$974 bilijonov USD	\$974 milijard USD
Uvoz f.o.b.	\$777,9 bilijonov USD	\$777,9 milijard USD

Vir: CIA World Factbook, 2007.

Industrija in gradbeništvo sta k BDP-ju leta 2005 prispevali 53,1% in istega leta zaposlovali 24% delovne sile. Storitveni sektor je leta 2005 zaposloval 31% delovne sile, njegov prispevek k BDP-ju pa je istega leta znašal 32,5%. Leta 2005 je kmetijstvo k BDP-ju prispevalo 14,4% in je istega leta zaposlovalo 45% delovne sile (CIA World Factbook, 2006 in 2007).

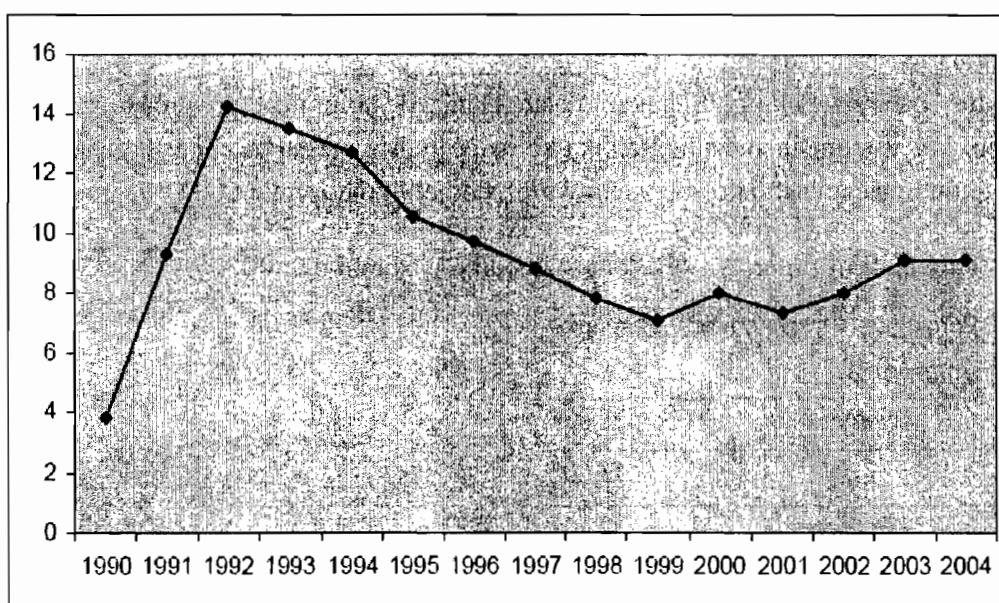
4.1 Gibanje bruto domačega proizvoda

Na Kitajskem se je proces industrializacije pričel z ustanovitvijo Ljudske republike Kitajske leta 1949. V obdobju od leta 1952 do leta 1978 je prišlo do pospešitve kitajske gospodarske rasti in celotni BDP se je v tem obdobju povečal kar za trikrat. V tem obdobju se je tudi BDP na prebivalca povečal za 38% in povečala se je produktivnost dela za 6%. Prispevek industrije k celotnemu kitajskemu BDP-ju se je povečal iz 10% na kar 35%. Čeprav je Kitajska imela visoko stopnjo gospodarske rasti, je njena stopnja razvoja še vedno zaostajala za ostalimi državami v razvoju (Hu, 1997).

V zadnjih petindvajsetih letih (1978-2003), je Kitajska dosegala izjemno gospodarsko rast. Od začetka reform leta 1978 je kitajsko gospodarstvo raslo precej hitreje kot v obdobju pred reformami. V povprečju je BDP med leti 1960 in 1978 naraščal po 5,3% stopnji, v obdobju reform, med leti 1979 in 2004, pa je BDP rasel letno v povprečju po 9,3% stopnji, kar kitajsko gospodarstvo uvršča med eno izmed najhitreje rastočih na svetu (Hayashi 2003, 4).

Gibanje BDP skozi obravnavano obdobje ni bilo enakomerno zaradi cikličnega gibanja, celotno obdobje pa se lahko razdeli na dva dela, kjer je prelomno leto 1992. Na dan praznovanja novega leta 1992 po kitajskem koledarju je tedanji predsednik *Deng Xiaoping* obiskal Šanghai in ostala južna obalna mesta z namenom širše promocije in spodbujanja reform, ki so zajemale privatizacijo državnih podjetij, reformo finančnega sistema, pospešeno odpiranje gospodarstva ter večjo prisotnost tujega kapitala v terciarnem sektorju. Tako se je stopnja rasti BDP, ki je leta 1990 dosegla najnižjo točko od začetka uvajanja socialističnega tržnega gospodarstva, 3,8%, hitro večala, tako da je bila leto kasneje 9,3%, leta 1992 pa že 14,2 % (Yu Yong-ding 2005, 5).

Tabela 4.2 Gibanje rasti kitajskega BDP v % med leti 1990 in 2004

Vir: Econ Stats, 2006.

Kitajski GDP se je v septembru 2002 povečal za 8,1% glede na isto obdobje prejšnjega leta. To pomeni dober dosežek in zagotovilo, da bo konec leta rast GDP presegla 7,3%, kot je znašala konec leta 2001. Rast GDP omogoča predvsem program državne potrošnje (rast 22%) in dobrega izvoza. Izvoz je v devetih mesecih dosegel 232 milijard USD, kar pomeni 19% povečanje glede na isto obdobje prejšnjega leta, uvoz pa se je povečal za 17,5% in dosega znesek 212 milijard USD.

4.2 Trg delovne sile

Trg delovne sile, za leto 2006, zaposluje po uradnih številkah 798 milijonov ljudi. Sektorsko gledano je leta 2005 največ ljudi, 45% vseh delovno aktivnih prebivalcev, zaposlenih v kmetijstvu; sledijo mu storitve z 31% in industrija s 24% zaposlenimi.

Zakonsko določen je petdnevni delavnik, običajno med 08:00 do 18:00, odmor za kosilo je običajno 2 uri, in sicer med 12:00 in 14:00. Delovni čas se razlikuje med različnimi regijami in industrijskimi panogami.²³

Povprečna mesečna neto plača na Kitajskem znaša 40 USD. Za visoko izobražen kader se giblje med 562 USD in 764 USD (za MBA). Pravniki na primer zaslužijo 610 USD na mesec, medtem ko učitelji jezikov le 170 USD. Seveda pa so plače v najbolj razvitih mestih (Peking, Shanghai, GuangDong, Tianjin itd.) povprečno za polovico večje, kot v manjših mestih. Razlika se najde tudi med zaposleni v tujih in državnih podjetjih in sicer zaslužijo zaposleni v tujih podjetjih tudi preko 600 USD mesečno²⁴.

Tabela 4.3 Primerjava stroška proizvodnje v izbrani državi

Primerjava – strošek proizvodne ure v izbrani državi	
Nemčija	23,80€
ZDA	17,00€
Poljska	2,10€
Kitajska	0,63€

Vir: ZDF Erst die Jobs, dann die Patente, 2006.

Iz Tabele 4.3 razberemo, da je kitajska proizvodna ura, v primerjavi z drugimi navedenimi državami, vodilna, kar se tiče nizke proizvodne cene. V neki nemški raziskavi, narejeni od podjetja Siemens, so ugotovili, da pet kitajskih inženirjev stane toliko kot eden nemški (ZDF, Erst die Jobs, dann die Patente).

V devetdesetih letih prejšnjega stoletja se je število ljudi, zaposlenih v kmetijstvu, zmanjšalo za 10%, zaposlenost v sekundarnem sektorju se je povečala za 20%,

²³ Povzeto po spletnih straneh GZS. URL: <http://gzs.si/Nivo3.asp?ID=16493&IDpm=6495>.

²⁴ Povzeto po Izvožno okno. URL: <http://www.izvoznookno.si/index.php?act=2&act2=9&act3=1&dId=2002052713504630>.

zaposlenost v terciarnem sektorju pa kar za 55%. V tem obdobju pa se je zaposlenost na urbanih področjih povečala kar za 21,6%.

Kitajska se sooča s problemom brezposelnosti. V letu 2003 so zabeležili 10,2 %-no brezposelnost. Prognoze za prihodnost za urbana območja so bolj optimistične, saj je v letu 2005 številka brezposelnih padla na 4,2%. V neurbanih območjih pa prihaja do velikih nasprotij, saj nekatera območja beležijo visoko število uradno registriranih brezposelnih ljudi, druga pa trajno pomanjkanje delovne sile.

Kitajska vlada bi morala skrbeti za enakomerno hitrost naraščanja gospodarske rasti, saj ta zagotavlja nenehno ustvarjanje novih delovnih mest. S prerazporeditvijo delovne sile in s spremembo zaposlitvene strukture, se bosta pospešili tudi gospodarska in zaposlitvena rast (Hu, 1997).

4.3 Gibanje inflacije

Visoka rast BDP leta 1992 je povzročila pregrevanje gospodarstva, leta 1993, ko je gospodarstvo še naprej ohranjalo visoke stopnje rasti, se je inflacija močno povečala in dosegla 14,7%. Potrebni so bili ukrepi makroekonomske politike, ki je z restriktivno politiko skušala znižati raven inflacije. Leta 1997 se je gospodarstvo kar precej umirilo, vendar pa se je še vedno srečevalo s presežkom ponudbe dobrin na skoraj vseh področjih; v industrijskem sektorju so bile nizke stopnje izrabljenosti kapacitet, primanjkovalo je dejanskega tržnega povpraševanja. Leto 1998 je bilo najtežje v devetdesetih letih, saj je Kitajska deloma čutila posledice azijske krize. Da bi preprečila nastalo deflacijo, je začela z ekspanzivno fiskalno politiko.

4.4 Gibanje deviznega tečaja

Renminbini je valuta, ki jo izdaja LRK. Tabela 4.3 navaja podrobnejšo razvrstitev. Od leta 1994 tečaj yuana uradno spada v režim uravnanega fleksibilnega deviznega tečaja (managed floating); na začetku je bila določena paritetna vrednost 8,7 yuana za USD, kasneje pa je prišlo do več apreciacij (Wikipedia 2007). V tabeli 4.4 vidimo, kako se je devizni tečaj gibal med leti 2002 in 2006. Izven LRK se ne trguje s kitajsko valuto.

Kitajska je edina velika tržna država, ki je vrednost svoje valute navezala na ameriški dolar. Kdorkoli želi zamenjati yuane za tuje valute, lahko to stori izključno v državnih bankah in po menjalnem tečaju, ki ga diktira država (Fishman 2005, 311).

Tabela 4.4 Preglednica nacionalne valute LRK

Razvrstitev	1 Yuán = 10 Jiǎo = 100 Fēn
ISO-4217-Koda	CNY
Okrajšava	RMB, ¥
Menjalni tečaj (16. februar 2007)	1 EUR = 10,193 CNY 1 CNY = 0,09819 EUR 1 USD = 7,7426 CNY 1 CNY = 0,1292 USD

Vir: Wikipedia in x-rates, 2007.

Tabela 4.5 Gibanje deviznega tečaja med leti 2002 in 2006

Fiskalno leto:	2002	2003	2004	2005	2006
Vrednost USD – Yuan:	8,277	8,277	8,2768	8,1943	7,97

Vir: CIA World Factbook, 2007.

Rijavec (2003, 7) navaja, da se v zadnjem času pojavlja vse več problemov v zvezi s podcenjenostjo yuana. Ob pogledu na kitajske devizne rezerve v zadnjih letih opazimo, da je centralna banka umetno vzdrževala vrednost yuana na (pre)nizki ravni. Kitajska komunistična partija dejansko razmišlja o prehodu na režim fleksibilnega tečaja, vendar se hkrati zaveda nevarnosti, ki bi jo popolna konvertibilnost lahko povzročila. Podobno se je zgodilo nekaterim sosednjim državam ob izbruhu azijske finančne krize, ki je prizadela predvsem bančni sistem. Kitajske banke pa na tak šok niso pripravljene. Prav tako se režima deviznega tečaja ne da uvesti brez reforme bančnega sistema, do česar pa ne bo prišlo kmalu (glavna ovira je seveda vladanje Partije).

Kitajska mora v prvi vrsti nahraniti množice svojega prebivalstva, ki še vedno živi v revščini; zato vztraja pri valutni vrednosti, ki omogoča svetu nakup njenih izdelkov po smešno nizkih cenah. Poleg tega od kitajske vlade ne gre pričakovati nikakršnih radikalnih ali popolnoma nepričakovanih sprememb. Tamkajšnji voditelji se dobro zavedajo, da takšne spremembe ne bi vplivale le na razvoj njihovega gospodarstva, temveč bi povzročile tudi neravnovesje vsega svetovnega gospodarstva (Fishman 2005, 314).

5.5 Neposredne tuje investicije (NTI)

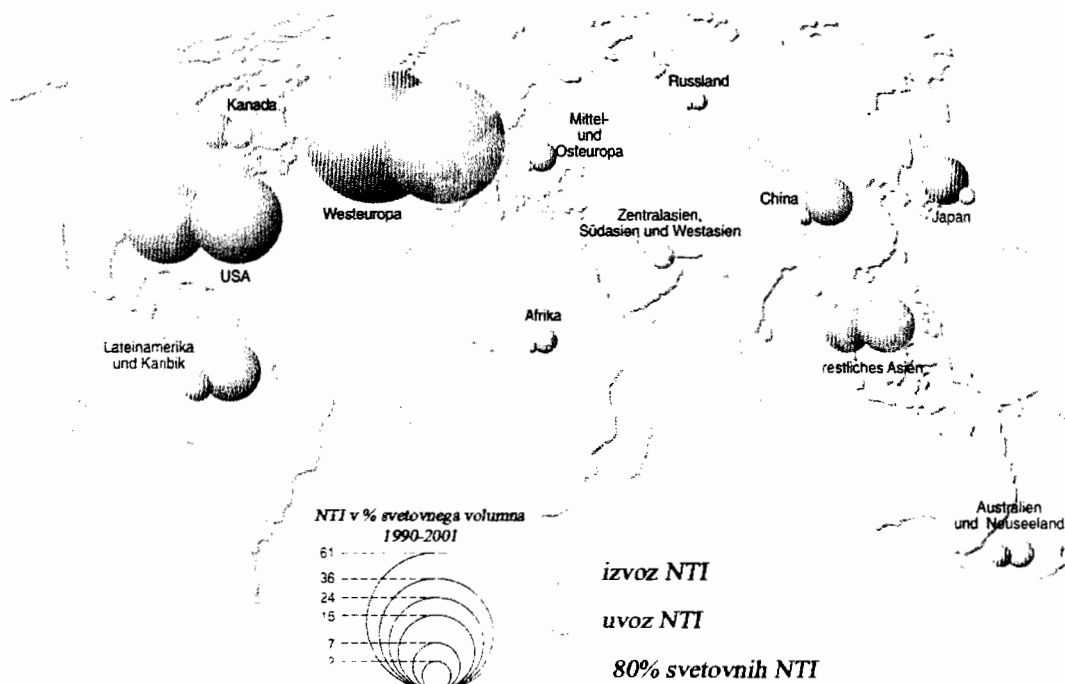
NTI je ena izmed oblik mednarodnega pretoka kapitala. Delimo jih na neposredna tuja vlaganja in portfeljske investicije.

Z direktno tujo investicijo razumemo, da investitor želi pridobiti lastništvo in nadzor nad nekim opredmetenim premoženjem v tujini. S portfeljsko investicijo pa razumemo predvsem nakup vrednostnih papirjev (obveznic, bančnih depozitov, delnic) v tujini. V prvem primeru gre za aktivno udeležbo podjetja pri dejavnosti v tujini, v drugem pa za pasivno udeležbo, saj gre predvsem za pričakovanja kapitalskih donosov (Bobek in Kenda 2003, 76).

Dubrovski (2004, 143) opredeljuje neposredno tujo investicijo kot vstop podjetja na tuji trg z udeležbo kapitala, kjer obstajajo štiri možnosti vstopa na tuji trg:

- izgradnja novih proizvodnih, trgovskih ali poslovnih obratov v tuji državi, t.i. greenfield naložbe;
- nakup obstoječega realnega premoženja v tuji deželi, t.i. brownfield naložbe;
- nakup podjetja ali dela podjetja, t.i. merger and acquisition ali M&A;
- udeležba s skupnim vlaganjem, t.i. joint venture ali JV.

Slika 5.1 Globalni NTI uvoz in izvoz

Vir: Atlas der Globalisierung, 2003.

Največji del NTI, kar 80% svetovnega volumna, se je od 1990 do leta 2001 vršil med visoko razvitimi državami, predvsem med Zahodno Evropo in ZDA. Svetovno gledano je sektorska razporeditev sledeča: 48% vseh NTI gre v storitveni sektor, 42% v predelovalno industrijo in 4% v pridobivanje surovin. Najvišje stopnje rasti beleži storitveni sektor, predvsem branža energije, voda, transport in telekomunikacije (Atlas der Globalisierung 2003, str. 26). Ko se osredotočimo samo na Kitajsko, vidimo, da v državo prihaja več NTI (uvoz NTI), kot jih država sama na tujem investira (izvoz NTI). Vendar je pomembno opozoriti, da na sliki 4.1 Hong Kong ne spada pod Kitajsko (ime na sliki *China*), ampak k ostali Aziji (ime na sliki *restliches Asien*), kar posledično pomeni, da je delež NTI Kitajske višji kot prikazan.

Od sredine 90-tih let prejšnjega stoletja je postala Kitajska priljubljen cilj tujih investicij. V letu 2000 so se njeni prilivi NTI povišali za 38,4 milijard USD od skupnega volumna 350 milijard USD. Navedene NTI so namenjene predvsem izvoznemu sektorju, v delovno intenzivnih panogah²⁵. Kitajska gospodarska rast temelji predvsem na izvozu in vodi k močni odvisnosti od tujih trgov, predvsem ameriškega, kateremu je bilo v letu 2000 namenjenih kar 40% celotnega kitajskega izvoza (Atlas der Globalisierung 2003, 156).

4.5.1 Rast in struktura neposrednih tujih investicij

Tabela 4.6 Pritok NTI in globalni delež NTI

FDI Inflows and Global Share							
(Billions of dollars and percentage)							
	1985-1995	1997	1998	1999	2000	2001	2002e
China	11.7 (6.45%)	44.2 (9.25%)	43.8 (6.30%)	40.3 (3.70%)	40.8 (2.73%)	46.8 (6.37%)	52.7 (9.88%)
USA	44.4 (24.54%)	103.4 (21.63%)	174.4 (25.12%)	283.4 (26.04%)	300.9 (20.17%)	124.4 (16.93%)	44.0 (8.24%)
S., E. & S.E. Asia	29.8 (16.48%)	96.3 (20.15%)	86.3 (12.42%)	100.0 (9.19%)	131.1 (8.79%)	94.4 (12.84%)	.
Developing Countries	50.9 (28.11%)	191.0 (39.96%)	187.6 (27.02%)	225.1 (20.69%)	237.9 (15.95%)	204.8 (27.86%)	.
World	181.1	478.1	694.5	1088.3	1491.9	735.1	534.0

Vir: Hong Kong Trade Development Council, 2006.

²⁵ Te panoge proizvajajo predvsem igrače, elektronske izdelke in tekstil, ki je namenjen izvozu.

Kitajska je po letu 1978 uvedla precej sprememb v sami politiki NTI, s čimer je postala še bolj privlačna za tuje investitorje. Sprva so NTI v državo pritekale predvsem zaradi ugodne davčne regulative. Takšni ukrepi so bili učinkoviti v začetnem obdobju izvajanja reform, v zadnjih letih pa bi morala Kitajska narediti veliko več na področju zakonodaje in regulativ, ter se približati mednarodno sprejetim standardom. S tem bi lahko izkoristila velik potencial, ki zaenkrat ostaja še neizkoriščen. Dejstvo je, da znašajo na Kitajskem NTI na prebivalca še vedno manj kot v marsikateri državi v razvoju, ter da so investicije v tej državi večinoma kratkoročne in usmerjene v delovno intenzivne sektorje. Precej manj je investicij v visoko-tehnološke aktivnosti (zlasti v storitvenem sektorju). Zato bo potrebno v prihodnjem obdobju privabljeni več dolgoročnih, kapitalno intenzivnih investicij, ki bi dodajale visoko dodano vrednost projektom na več področjih kitajskega gospodarstva (OECD 2002, 14).

Višina aktiviranega tujega kapitala je v prvih devetih mesecih leta 2002 znašala 39,6 milijard USD, kar je 22% več kot v istem obdobju prejšnjega leta. Pogodbeno sklenjeni kapital pa se je povečal za 38% in dosegel vsoto 68,4 milijard USD. Število novo odprtih podjetij s tujim vlaganjem v letu 2002 znaša 24.771 in je za 30% večje kot v letu 2001. Celotno število podjetij s tujim vlaganjem na Kitajskem je že 441.495. Ta podjetja zaposlujejo 23 milijonov delavcev, prispevajo 19% davčnih plačil vseh kitajskih podjetij in proizvedejo polovico kitajskega izvoznega blaga²⁶.

Vsi ti podatki nam potrjujejo konstantno rast kitajskega gospodarstva. Neposredne tuje investicije, so pomemben »motor« za odpiranje novih delovnih mest, proizvodnje blaga in storitev, višanje BDP in s tem za gospodarsko rast, ki je v zadnjih letih znašala v povprečju več kot 8%.

4.5.2 Neenakomerna porazdelitev NTI

Geografsko gledano prihaja do neenakomerne porazdelitve NTI.

Zahodne in osrednje kitajske province so na področju vlaganja tujega kapitala v bolj neugodnem položaju kot preostali del države. Razloge za to lahko iščemo v oddaljenosti od svetovnih tržišč, nenapredni vladni politiki na tem ozemlju, negativnih posledicah izvajanja politike odprtih vrat v omejenosti lokalnega trga ter izrazitem begu možganov v preteklih letih, ko se je veliko mladih izobraženih ljudi preselilo na vzhod države, kjer so lahko pričakovali višje plače in boljše življenjske razmere. Država je, da

²⁶ Povzeto po Mednarodna Borza ponudb in povpraševanj. URL: <http://borza.org/DRArhivNovicPM.asp?ID=8136&IDpm=8&mi=-1>.

bi zmanjšala razlike med posameznimi provincami, začela izvajati t.i. "Go West" strategijo. Na manj razvita področja je začela usmerjati državne investicije, tuje strokovnjake, posojila in zasebni kapital (OECD 2002, 5).

Toda strategija "Go West" ima po mnenju strokovnjakov veliko pomanjkljivosti. Potrebni bo namreč še veliko več NTI, če bodo želeli približati razvitost te regije razvitosti vzhodnih provinc. Uvesti bo potrebno več alternativnih ukrepov, zlasti pa močnejše investirati v infrastrukturo. Druga težava, na katero opozarjajo kritiki je, da naraščajoči vladni izdatki za razvoj zahodnih provinc močno zmanjšujejo količino denarja, ki je sicer na voljo za socialne programe, zdravstvo in izobraževanje. Hkrati pa sama izgradnja infrastrukture ni dovolj. Potrebna je reorganizacija trga, kamor sodi med drugim tudi področje bančništva. Prav slednje je potrebno rešiti vseh spon nekdanjega planskega ekonomskega sistema, ki je na tem področju še močno prisoten (op.cit., 7).

Tok FDI je, sektorsko gledano, precej monoton.

Kitajski FDI pritoki so večinoma odšli v proizvodni sektor. Storitveni in kmetijski sektor zaostajata. »High tech« sektor je ravno pričel dohajati proizvodni sektor in čezmejne M&A so se komaj udeleževale. Na teh področjih je še vedno velik razpon med Kitajsko in razvitimi državami²⁷.

²⁷ Povzeto po Hong Kong Trade Development Council: URL: <http://www.tdctrade.com/econforum/boc/boc030101.htm>.

5 POSLOVANJE S KITAJCI

Kitajskega trga ne poznamo dobro, saj nam je geografsko in kulturno zelo oddaljen. Geografska in kulturna oddaljenost ter izjemna razpoložljivost različnih virov in sposobnosti evropske izzivalce nenehno presenečajo. Zato poslovanje na Kitajskem zahteva temeljito pripravo in preučitev značilnosti in posebnosti trga, med drugim tudi določena posebna znanja in pristope k poslovnim pogajanjem, ki so drugačni od zahodnih kultur (Prašnikar in Cirman 2005, 569).

5.1 Sestavine mednarodnega okolja

Presoja mednarodnega poslovnega okolja države je po Dubrovskem (2006, 133) pomembna naloga podjetja ali države, saj so sestavine mednarodnega okolja dejansko tisto področje, zaradi katerega je delovanje v mednarodnih razsežnostih praviloma bistveno zahtevnejše od poslovanja na domačem trgu. Z boljšim poznavanjem sestavin mednarodnega okolja je torej mogoče nadzirati, zmanjševati ali odpravljati tveganja v mednarodnem poslovanju.

Razlikujemo med štirimi skupinami sestavin okolja v mednarodnem poslovanju in sicer: med negospodarskim in gospodarskim okoljem, tržnim okoljem in internim okoljem. Vsaka izmed 4 skupin je še natančneje opredeljena v tabeli 5.1.

Tabela 5.1 Sestavine mednarodnega okolja

Sestavine mednarodnega okolja			
Negospodarsko okolje	Gospodarsko okolje	Tržno okolje	Interno okolje
Politično okolje	Mednarodne integracije	Pravne razmere	Interni marketing
Kulturno in socialno okolje	Zunanjegospodarska politika	Konkurenca	Izvozni potencial podjetja
Geografsko okolje	Monetarna politika	Struktura distribucije	
Tehnološko okolje	Gospodarska struktura	Kupna moč	

Vir: Dubrovski, 2006.

Negospodarsko okolje. Za Kitajsko velja, da je njeno negospodarsko okolje po tabeli 5.1 (še posebej če upoštevamo sestavine političnega, kulturno – socialnega, geografskega in tehnološkega okolja), zelo oddaljeno od evropskega negospodarskega okolja. V sklopu kulturno – socialnega okolja najdemo predvsem »kulturno oddaljenost²⁸« zahodnega managementa. Politično ozračje države je napeto, saj njeno vodstvo favorizira edino dovoljeno stranko KPK. Dubrovski (2006, 123) meni, da bi bilo mogoče politična tveganja zmanjšati ali celo odpraviti, če se podrobno seznanimo s političnim okoljem države. Poznamo carinske in necarinske omejitve, kadar želimo prodreti na tuji trg. Carinske omejitve so praviloma uradno objavljene in znane, medtem ko obseg necarinskih omejitev težko predvidevamo, saj so le-te netransparentne in odvisne od države ter njene politike mednarodnega poslovanja. Na Kitajskem je obseg necarinskih dajatev velik, saj imajo nanje vpliv uradniki in se tudi od kantona do kantona razlikujejo. Geografsko, tehnološko, energetska in naravno okolje je natančneje opredeljeno v 3. poglavju. Pri tehnološkem okolju je pomembno izpostaviti tudi državno cenzuro medijev in da ima država le 4 internetne ponudnike.

Gospodarsko okolje. V prilogi 5 je seznam mednarodnih integracij Kitajske. Država se vključuje predvsem v integracije, ki ne ogrožajo njene suverenosti ali direktno vplivajo na njen stil vodenja. Verjetno najpomembnejša in najbolj sporna integracija je bil pristop k WTO. Zunanjetrgovinska in monetarna politika sta natančneje opredeljene v 3. poglavju. Zunanjetrgovinska bilanca je pozitivna. Zunanja trgovina je za državo pomembna, saj je skoraj 70% proizvodov namenjenih izvozu in je tako eden od gonilnih motorjev gospodarske rasti.

Tržno okolje. Država ima osnove »Civil Law« pravnega sistema s pravico lastne interpretacije določenih statutov (CIA The World Fact Book, 2007). Pravne razmere so za ljudi z Zahoda na prvi pogled kaotične, saj napisane pogodbe nimajo enake pravne obveznosti in vrednosti na Kitajskem. Ustni dogovor je za Kitajca pomembnejši kot napisana beseda. Pri konkurenčnem položaju na Kitajskem ni moč zaslediti enotne tržne in distribucijske strukture, saj se le-te razlikujejo med kantoni in gospodarskimi conami. Sicer pa imajo gospodarske cone in milijonska mesta z dobro gospodarsko razvitostjo dokaj razvite kanale distribucije. Kupna moč prebivalstva se zelo razlikuje med kantoni in municipality, navkljub milijardni populaciji in visokemu BDP na prebivalca. Podrobnejše informacije lahko razberemo v 4. poglavju o gospodarskih razmerah.

²⁸ V mednarodnem poslovanju pomeni »kulturna oddaljenost«, da se tržniki raje usmerjajo k državam, za katere velja kulturna skladnost z njihovo lastno državo, saj lahko na ta način lažje in hitreje obvladajo način poslovanja v teh državah (Dubrovski 2006, 136).

Interno okolje. Dubrovski (op.cit., 146) navaja, da mora podjetje, ki želi prodreti na tuji trg preveriti svojo lastno »usposobljenost«; preveriti mora svoje zmožnosti za mednarodno delovanje in uveljavljenost internega marketinga.

Poslovanje na kitajskem trgu potemtakem zahteva temeljito pripravo in preučitev značilnosti in posebnosti trga, med drugim tudi določena posebna znanja in pristope k poslovnim pogajanjem. Prašnikar in Cirman (2005, 469) navajata, da so poganja zunaj navajenega kulturološkega okolja znatno kompleksnejša in zahtevajo podrobnejšo obravnavo, če k temu še prištejemo v povprečju manj poznane kitajske kulturološke značilnosti, ki definirajo ozadja pogajalskih slogov in predvsem nazore pogajalcev.

5.2 Kitajski pogajalski slog

Hrastelj (2001, 69) v svojem opisu kitajskega pogajalskega sloga opozarja, da je kultura nepogrešljiva razsežnost mednarodnega poslovanja. Pogajalski slog Kitajcev razvrsti na deset različnih točk:

1. Kitajci tradicionalno menijo, da so tujci manjvredni, koruptivni, dekadentni, nelojalni itn. in se pogosto obnašajo hegemonistično. Nasprotno pa so prepričani o svoji (zlasti intelektualni) superiornosti. Navedeno je lahko podlaga za ksenofobičnost.
2. Ena izmed temeljnih misli Konfucija je upoštevanje in ohranjanje petih neenakopravnih razmerij. Korak naprej je iskanje sožitja med njimi. Konfrontacijam v pogajanjih se izogibajo. Sožitje in soglasje sta vedno v ospredju.
3. Med vrednotami so na prvih mestih spoštovanje starejših (izkušenih), upoštevanje hierarhije in zmernost (kaže se v varčevanju).
4. Zelo je poudarjena vloga razširjene družine. Od tod tudi koncept skupinskih pravic nasproti zahodnjaškemu konceptu pravic posameznikov.
5. Guanxi²⁹ je visoko razvrščeno načelo, pri katerem gre za povezavo oseb v razmerju medsebojne odvisnosti. V očeh Zahodnjakov je blizu nepotizmu. Kaže se tudi v dajanju daril in delanju uslug.
6. Na pogajanjih nastopajo skupine, vendar se med pogajanja samimi redko sprejemajo odločitve, bolj se zbirajo informacije in ugotavljajo

²⁹ Guanxi označuje mrežo osebnih stikov, ki vplivajo na Kitajskem na rezultat odločitve med npr. pogajanja.

pogajalska izhodišča. Če se ne strinjajo, iz vljudnosti ne odgovorijo jasno nikalno, marveč navajajo težave (kar pa je isto). Korenine birokracije segajo daleč v preteklost, še danes pa so močno poudarjene. Torej ne vztrajamo pri odločitvah posameznikov. Pustimo jim dovolj časa, da v okviru svojih skupin dosežejo dogovor.

7. Kadar so gostitelji, si prizadevajo nadzorovati potek pogajanj vse od začetka do konca.
8. V pogajanjih taktično vztrajajo pri manjših podrobnostih, da bi s popuščanjem pri teh točkah izsilili koncesije pri pomembnejših vprašanjih.
9. So potrpežljivi pogajalci, dobri poslušalci in so dolgoročno usmerjeni.
10. Na zunaj ne kažejo ne velike vneme ne navdušenja.

Menim, da pri tem opisu manjkajo še ugotovitve, ki jih lahko navedejo poslovneži, ki so že sodelovali s Kitajci in imajo na tem področju večletne poslovne izkušnje.

Aleksander Kuljaj in Maja Makovec Brenčič (Prašnikar in Cirman 2005, 469) sta naredila raziskavo kitajskega pogajalskega sloga, kot ga poznajo svetovni raziskovalci in z vidika slovenskih pogajalcev, ki imajo izkušnje na tem trgu. Globinski intervjuji sodelujočih v raziskavi³⁰ so razkrili tako pozitivne kot negativne zaznave, ki so jih v pogajanjih pridobili managerji. Iz te raziskave povzemam kitajski pogajalski proces ali »sedem zapovedi«:

- *Uporaba prevajalcev.* Ena od ključnih odločitev je izbor pravega prevajalca, saj znanje angleškega jezika Kitajcev, tudi med vrhnjim managementom, ni na zadovoljivi ravni. Med odločitvijo ali izbrati slovenskega prevajalca ali kitajskega, je slednji učinkovitejši, ker pozna tako jezik kot tudi kulturo in navade. Pomembno bi naj bilo tudi, naučiti se nekaj osnovnih fraz v kitajščini, kar je pri kitajskih partnerjih zelo toplo sprejeto in pomembno vpliva na gradnjo pozitivnega ozračja med pogajanjmi.
- *Korupcija*³¹. Primeri korupcije se na Kitajskem vrstijo iz dneva v dan, saj je vedno več uradnikov, ki jih premami možnost hitrega zaslužka. Navedeno pomeni, da je korupcija prisotna in vsi sogovorniki v študiji potrjujejo njeno

³⁰ Leta 2004 so opravili štiri globinske intervjuje s slovesnimi managerji izbranih slovenskih podjetjih, ki delujejo na medorganizacijskih trgih in so večinoma izvozno usmerjena (Prašnikar in Cirman 2005, 471).

³¹ Nevladna organizacija Transparency International je v letu 2002 objavila, da Kitajska v študiji korupcije zaseda 59 mesto od 102 držav (Prašnikar in Cirman 2005, 474).

prisotnost v različnih oblikah (od posrednih storitev do dejanskega podkupovanja), razlikujejo pa se v mnenju o njeni intenzivnosti.

- *Začetna nezaupljivost do tujcev.* Sogovorniki študije so navedli, da Kitajci delajo s tujimi poslovneži v rokavicah in se jim je težko približati, saj imajo dva obraza in ne razkrivajo, kaj resnično mislijo. Svetovni raziskovalci pa so mnenja, da je vpliv posameznih silnic pogajalskega sloga odvisen od zaupanja, ki se ustvari med pogajalci, ter je zato lahko kompleksen in nepredvidljiv.
- *Pogajalske strategije kitajske strani.* Sogovorniki v študiji so bili deljenega mnenja o enotni pogajalski strategiji. Dva sta menila, da se Kitajska poslužuje predvsem strategije »dobim-zgubiš«, druga dva pa sta menila, da se Kitajci zavedajo pomena dolgoročnega sodelovanja in so zato bližje strategiji »dobim-dobiš«. En sogovornik je skladno s Hofstede³² menil, da Kitajci kot pogajalci ne ciljajo na absolutno doseganje svojih ciljev, ampak na sodelovanje gledajo dolgoročno. Mnenja sogovornikov potemtakem nakazujejo, da pogajanja na Kitajskem niso črno-bela, ampak izjemno kompleksna.
- *Kitajske pogajalske taktike.* Analiza v raziskavi je pokazala, da se kitajski pogajalci v pogajanjih s slovenskimi kolegi najpogosteje zatekajo k uporabi taktike menjava trga za tehnologijo, temu sledi pogajalska osredotočenost na ceno, skrivanje čustev in visoke začetne zahteve. Pay in Blackman in večina drugih avtorjev ugotavlja, da je temeljna pogajalska strategija kitajskih pogajalcev največkrat razdruževalne narave v povezavi s konceptom dobim-izgubiš.
- *Posnemanje tehnologije in posredovanje informacij.* Zaradi nevarnosti posnemanja tehnologije za vse akterje na medorganizacijskih trgih, še posebej na Kitajskem, je določanje ravni in obsega posredovanih informacij ključnega pomena. Sogovorniki v študiji so potrdili, da sami informacije pazljivo selekcionirajo in jih posredujejo v bolj splošni obliki, kadar je le to mogoče.
- *Dodatni pogovori po podpisu pogodbe in ponovna pogajanja.* Ob podpisu pogodbe so vselej potrebna še dodatna pogajanja ali vsaj pojasnila. Raziskovalci³³ Buttery in Leung ter Pye so mnenja, da za kitajsko stran podpis

³² Prašnikar in Cirman (2005) v svojih navedbah citirata Hofstede (2001).

³³ Prašnikar in Cirman (2005) v svojih navedbah citirata Buttery in Leung (1998) ter Pye (1992).

pogodbe namreč še ne pomeni zaključka pogajanj, temveč prej trdnejšo zvezo k nadaljevanju poslovnega razmerja. Pogajalci namreč vseskozi poudarjajo, da dogovori temeljijo na prijateljstvu in dobri volji, kar zmanjšuje pomen formalne pogodbe. Fang³⁴ pritrjuje, da Kitajci že zaradi konfucijanske averzije do prava in zakonov niso narod, ki bi se zanašal na pravo.

³⁴ Prašnikar in Cirman (2005) v svojih navedbah citirata Fang (1999).

5.3 Napotki za slovensko gospodarsko prakso in management

Gospodarska zbornica hrani informatorje z imenom »Gospodarske novice iz Kitajske«, ki jih je izdajalo Veleposlaništvo RS v Pekingu v sodelovanju z GZS v obdobju od decembra 1999 do novembra 2004. Na splošno nudi GZS informacije zainteresiranim podjetjem in poslovnežem, kot to počne tudi kitajsko veleposlaništvo in Izvozno okno ter naše zunanje ministrstvo.

Znani slovenski sinolog M. Saje je v članku³⁵ o Kitajski in njenih kariernih možnostih na vprašanje, kaj je ključ do uspeha na kitajskem trgu, dejal: »Vsekakor so novosti primernejše. Najprej je bil za Kitajce zanimiv tuj kapital v kakršni koli obliki. Postopno se je z njim nasičil vzhodni del Kitajske, obalna mesta in odprte cone oz. razviti deli, ki sedaj zavzemajo že 1/3 celotne Kitajske. Dotok tujega kapitala sam po sebi, brez določenih pogojev, sedaj ni več zanimiv. Kitajci so v teku tega procesa začeli zgodaj spodbujati tiste segmente, ki so zanje zanimivi. To je bil na začetku dotok novih tehnologij, možnost modernizacije njihovih starih obratov in področja, ki so bila suficitarna. Danes je aktualno ekološko področje, high-tech in novi materiali. Za ta področja dajejo Kitajci posebne ugodnosti vsem tujcem, tudi Slovencem.«

Linda Belina, svetovalka pri podjetju Sintagri v Šanghaju, slovenskim poslovnežem, ki nameravajo tako ali drugače vstopiti na kitajski trg, svetuje, na koga se morajo obrniti, če želijo do kariere na Kitajskem: »Najlaže se je obrniti na podjetja, ki že imajo na Kitajskem pisarno ali partnerje, ali pa na podjetja, ki se ukvarjajo s svetovanjem Slovencem, ki želijo na Kitajsko. V veliko pomoč za pridobivanje teh kontaktov sta tudi GZS ter Veleposlaništvo RS v Pekingu.« Nadalje navaja, da so tiste ideje in stroke, ki so nenasičene - vse, ki ponujajo kakovostno znanje in inovacije. Kot posebna znanja, ki so potrebna za prodor na kitajski trg, navaja: »Najboljše je znanje kitajskega jezika kombinirano z znanjem ekonomije ali katerekoli tehnične stroke. Dobrodošlo pa je tudi znanje in razumevanje kitajske kulture, saj to zelo pomaga pri vsakodnevnem poslovanju.« Njen karierni nasvet – kako uspeti na Kitajskem, se glasi: »Z jasnim ciljem, malo poguma in veliko dela. Kitajske se je potrebno lotiti z veliko potrpljenja, fleksibilnosti in vztrajnosti.« Slovencem, ki želijo širiti svoja podjetja na Kitajsko ali začeti kariero na Vzhodu, svetuje, da je najpomembnejše, da se podjetje,

³⁵ Revija Moje delo. Avgust 2006. Kitajska – dežela kariernih priložnosti, novih pričakovanj in izzivov za ambiciozne. URL: <http://www.revija.mojedelo.com/revija/iskanjezaposlitve.asp?showID=366#>.

kot tudi posameznik, vnaprej dobro pripravi in da točno ve, kaj želi na Kitajskem delati. Zelo pomembno je tudi, da najde nekoga, ki mu lahko zaupa v tej začetni stopnji.

Doc. dr. Maja Makovec Brenčič navaja, da se odjemalci slovenskih podjetij selijo na Kitajsko, ker je nujno biti v njihovi bližini, v bližini kupca. To je razlog, navaja dalje, za nove vstopne, karijerne vzpone in povečan obseg poslovanja na Vzhodu. Kitajska je zanimiva tako z vidika prodaje kot nabave in predvsem neizmernih potencialov trga ter dejstva, da se postopoma krepi srednji cenovni razred, ki vse bolj postaja kot potrošnik podoben zahodnemu, tudi slovenskemu (ibid).

Raziskava o kitajskem pogajalskem slogu (Prašnikar in Cirman 2005, 469) posredno nakazuje, da marsikateremu slovenskemu podjetju primanjkuje globalne usmerjenosti in managerske proaktivnosti. Med temeljne razloge za šibko navzočnost na kitajskem trgu študija uvršča nepoznavanje države in trga, ter posledično nezmožnost ovrednotenja poslovne pomembnosti in priložnosti. Hkrati navaja tudi močno navzoč in neupravičen strah pred velikostjo in oddaljenostjo kitajskega trga (in s tem povezanimi stroški), ter jezikovno oviro. Za jezikovno oviro navaja, da jo je mogoče premagati z boljšim poznavanjem kitajske kulture, najetjem sposobnih in razgledanih prevajalcev ali celo z učenjem kitajščine, kar managerji v svetu pospešeno počno.

6 IZZIVI ZA PRIHODNOST LRK

Izzive za prihodnost Kitajske je najbolje opisati in povzeti z zgodbami, ki jih prebiramo v naših časopisih ali slišimo preko različnih medijev.

Američani imajo poseben pogled na Kitajsko. Ameriški kongres je v obeh strankah (demokratski in republikanski) izoblikoval »antikitajsko koalicijo«: strategiji jo želijo omejiti, borci človekovih pravic jo hočejo spremeniti v demokracijo, sindikati pa želijo zaščititi ameriška delovna mesta pred kitajskimi uvozi. Članki, eseji in knjige oznanjajo prihajajoči konflikt s Kitajsko (Seitz 2006, 471) ... Amerika bo morala biti pripravljena dati Kitajski mesto na samem vrhu, ne samo v smislu integracije v obstoječem sistemu svetovne politike, ampak tudi mesto na vrhu svetovne ekonomije ... Evropa, ki sama nima nobenih političnih ambicij v Aziji, bi lahko pri reševanju te naloge³⁶ nudila pomembno pomoč; kar pa pomeni, da najprej sama dojame dogajanje v Aziji - vzpon velesile (op.cit., 473).

Prihodnost kitajske ekonomske ekspanzije bo precej odvisna od njene sposobnosti spopadanja z notranjimi in zunanjimi omejitvami, ki postajajo vedno očitnejše. Prva težava, katere reševanje čaka Kitajsko, je slabo razvit finančni sistem. Kitajske državne banke so obremenjene s slabimi terjatvami, toda klub temu še vedno ponujajo poceni posojila srednjemu sloju prebivalstva; ta pa se sooča z mesečnimi zneski odplačil za posojila in hipotekami, ki celo presegajo prejemke. To tudi pomeni, da pregovorna kitajska varčnost in nagnjenost k izdatnemu varčevanju (stopnja varčevanja je bila 30% BDP), ki sta bili glavni gonili visoke gospodarske rasti v zadnjih letih, padata (Prašnikar in Cirman 2005, 463).

6.1 Gospodarsko - politični izzivi

Pomembna notranja težava so tudi politične razmere. Pogosto je namreč slišati očitke o korupciji, politični (ne)stabilnosti v času hitrih reform in reševanju politično občutljivih težav Tajvana. Politične težave namreč niso le notranje težave, politika bi lahko ogrozila Kitajsko od zunaj. Kitajsko se omenja kot grožnjo socialni in ekonomski stabilnosti v razvitem svetu, kar se je hitro odrazilo s ponovno uvedbo kvot za tekstil in pa na primer z ostrim nasprotovanjem ZDA, da bi Kitajska investirala v nekatere strateške panoge, kot je npr. Unocal ali IBM (ibidem).

Kitajska je na uradnem srečanju afriških držav v Pekingu, novembra 2006, razkrila svojo »politiko za harmonični svet«, v sklopu katere bo določenim afriškim državam z

³⁶ Med ZDA in LRK obstaja interesni konflikt, ki je odvisen od nadaljnjega razvoja kitajsko-ameriških zunanje-političnih odnosov (Seitz 2006, 473).

ugodnimi krediti, odpisom dolga, investicijami v infrastrukturo, industrijo, šolstvo, zdravstvo in podobno, nudila svojo pomoč. Dejstvo pa je, da je Afrika bogata z naravnimi viri kot so nafta, baker in železo, po katerih ima kitajsko gospodarstvo naraščajočo potrebo. JAR, Angola, Sudan in Nigerija so postali največji dobavitelji nafte za Kitajsko. Zahod gleda na početje Kitajske skeptično (ZDF, China verspricht Afrika Kredite).

6.1.1 Primer Thyssen Krupp

Fishman v svoji knjigi »Kitajski Izziv« raziskuje mednarodni primer kopiranja tehnologije in navaja, da magnetni vlak, ki je Kitajce stal 1,2 milijarde USD, prevažata potnike na razmeroma kratki progi samo poskusno; če se bo obnesel, bodo zanj zgradili progo, ki bo zagotavljala najhitrejšo kopensko povezavo na svetu, saj bo vlak med Šanghajem in Pekingom brzel s hitrostjo več kot 450 km/h. Poskusni vlak sta skonstruirala giganta nemške industrije Siemens in Thyssen Krupp, ki sta želela Kitajcem prodati svojo vrhunsko tehnologijo. Samozavestni Kitajci, ki so prepričani, da je trenutek sodobnosti na njihovi strani, in ki z neustavljivo naglico prevzemajo tuje tehnologije, že sami delajo na konstrukciji lastnih ultrahitrih vlakov. Če se bo Kitajcem uspelo držati zastavljenih rokov, bo tudi hitra magnetna železniška povezava med Pekingom in Šanghajem dokončana prav v letu 2008, ko bo država gostila poletne olimpijske igre.

Voditelji, ki so razglabljali o tem, ali je vredno potrošiti 1,2 milijarde USD za izgradnjo 300 kilometrov dolge testne proge, oziroma 16 milijard USD za izgradnjo proge med Pekingom in Šanghajem, se niso ozirali na logiko, da bi bilo zdaleč bolj smiselno ta denar vložiti v socialne projekte, ki bi olajšali življenje stotinam milijonov ljudi, za katere bo že sama vozovnica takšnega vlaka vselej ostala nedosegljiv luksuz. Vodilni politiki menijo, da se naložbe v prestiž kitajske države vsekakor izplačajo, saj bodo od njih imeli dobiček prav vsi državljani. Če bo ves svet videl, da lahko Kitajska prekosi Japonsko, bo to pomenilo psihološko nagrado, kakršne ni možno izmeriti v denarju.

6.1.2 Primer »Jez treh sotesk«

Največji jezik na svetu so zgradili Kitajci³⁷. Zajezili so tretjo najdaljšo svetovno reko

³⁷ Vir SIOL.net novice. *Kitajska: slovesno ob končanju največjega jezika na svetu*. STA. URL: http://novice.siol.net/default.aspx?site_id=1&page_id=8&article_id=1806052009343862&cid=105.

Jangcekjang. Sam načrt gradnje je bil sporen že od začetka. V obdobju izgradnje jezusa je bilo namreč preseljenih okoli 1,3 milijona ljudi, vzporedno pa je nastala velika okoljevarstvena škoda, ki bi jo v prihodnosti lahko dodatno povečalo stekanje industrijskih in drugih strupenih odplak ter smeti iz kitajskih mest ob zgornjem toku reke Jangcekjang v novo nastalo akumulacijsko jezero. Zaradi tega je kitajska razvojna družba, ki upravlja s projektom Treh sotesk, že vložila 2,5 milijona USD v nakup plovila za odstranjevanje okoli 200.000 kubičnih metrov smeti, ki jih vsako leto prestreže jez. Vprašanje, ki se poraja ob tem je, kam bodo „namestili“ smeti in kako bodo le te obdelali; če bodo na suhem in očem nevidnem mestu še vedno predstavljale grožnjo ekologiji?! O tem problemu pa Kitajska še ne »razmišlja«. Dejstvo je, da neobdelani odpadki Kitajski predstavljajo že resno grožnjo.

Primer »Jez treh sotesk« bi lahko uvrstila pod vse izzive, ki čakajo Kitajsko v prihodnosti. Ta primer najbolje povzema slo države po energiji zaradi potreb rastočega prebivalstva in gospodarstva, in po dokazovanju, da znajo zgraditi največji in najmočnejši jez na svetu. Ob tem pa se kaže njihova pasivnost do ekologije in socialno šibkejših družbenih plasti prebivalstva.

Zdi se, da država poskuša uravnotežiti na eni strani potrebo po energiji in novem kapitalu, torej korist in dobiček, ter na drugi strani množično uničevanje naselij in preseljevanje ljudi ter ekološki davek, ki ni majhen.

6.2 Družbeni izzivi

S sledečimi izbranimi temami povzemam družbene izzive kitajske države, predvsem pa njenih voditeljev, ki so v veliki meri odgovorni za smeri razvoja države.

6.2.1 Družbeni nemiri

Po uradnih navedbah je bilo leta 2005 87.000 lokalnih protestov, od tega se je 30% spremenilo v nasilne proteste. V uradnih državno cenzuriranih medijih praktično ne poročajo o protestih, saj je državo strah, da bi iz lokalnega protesta nastal velik nacionalni protest. Demonstranti so večinoma ljudje, ki se počutijo od države ogoljufani, saj so npr. dobili obljubo odkupa zemlje po eni tarifi, a v realnosti prejeli le $\frac{1}{4}$ dogovorjene cene. Najbolj napeto je ozračje tam, kjer je območje z gospodarskim boomom in si država prilasti kmetijsko zemljo, plača pa nižje cene, kot je dogovorjeno (ZDF, Bauernproteste in China).

V prilogi 4. se nahaja preglednica Kitajska v številkah. Iz nje razberemo, da je 40 milijonov kmetovalcev od leta 1970 do 2005 izgubilo svojo zemljo zaradi urbanega širjenja ali iz drugih razlogov.

6.2.2 Družbeno – socialni razvoj

S promocijo modernizacije poskuša Kitajska bojevito doseči ne samo ekonomsko rast, ampak tudi družbeno-socialni razvoj. Celoten razvoj države bi naj temeljil na ekonomskem razvoju, ki prinaša dobrobit za vsakogar. Da to doseže, mora uveljaviti idejo o stvaritvi harmonične družbe, ki poudarja cilje politike, kot je uravnotežen regionalni in urbani ter podeželski razvoj; ustvarjanje delovnih mest; izboljšanje socialne varnosti in javnega zdravstva; razvoj kulturnih, izobraževalnih in socialnih programov. UNDP poročilo navaja, da kitajski HDI index³⁸ občutno narašča, kar odraža obeležen družbeni razvoj zadnjih 20-ih let. Med 11. Petletnim gospodarskim planom (2006-2010) Kitajska pričakuje, da bo posvečala več pozornosti tematiki socialnih pravic in naredila več korakov za promocijo socialnega razvoja (UNDP Human Development Report China, 2005).

V prilogi 4. se nahaja preglednica »China by the numbers«. Razberemo lahko, da se njen HDI indeks izboljšuje. Leta 1991 je še zasedala 101. mesto od 170 držav, leta 2004 pa že 94. mesto in leto kasneje 85. mesto. Na prvi pogled je to znatno izboljšanje, a ko pogledamo podatke posamičnih HDI vrednosti po provincah, vidimo, da obstajajo velike razlike med urbanim in neurbanim območjem ter med provincami samimi. Realen dohodek se je povečal in število ljudi, ki živi v revščini, je drastično padlo, in sicer je leta 1970 živelo 31% prebivalstva v revščini, leta 2005 jih je le še 2,8%.

6.2.3 Demografsko vprašanje

Kombinacija višje življenjske dobe in politike enega otroka vodi k družbeni strukturi, ki se stara z dramatično hitrostjo. Strokovnjaki predvidevajo, da bo leta 2050 400 milijonov ljudi starih 60 let in več, od katerih večina ne bo imelo socialne varnosti in tako nobenega minimalnega dohodka za preživetje (ZDF, *Rasante Vergreisung im Reich der Mitte*).

³⁸ HDI index, drugače znan tudi kot index človeškega razvoja, meri primerjalne vrednosti držav (življenjsko dobo, pismenost, življenjski standard in vpis v izobraževalni sistem). Na podlagi le-teh se izdela seznam vseh držav in se z njim določi stopnja njihovega trenutnega razvoja. Kitajski HDI indeks občutno narašča - leta 2004 je znašal 94, leta 2005 pa že 85 (nižjo vrednost država ima, bolj razvita je).

Kitajsko prebivalstvo se stara. Kitajska bo prej stara kot pa bogata (China's poised to get old before it gets rich). Njena zmagovalna kombinacija cenene in mlade delovne sile ter masivnih kapitalskih investicij bo vzdržala le še kakšno dekada, meni prof. *Zang Fan* z Ljudske Univerze Politike in Prava (Newsweek - Special Edition Issues 2006, 35).

6.3 Ekološki izzivi

Vse države sveta bi se morale zavedati posledic poseganja v naravo. Pri tem seveda najbolj apeliram na Kitajsko, ki kot ugotavljam iz raznih člankov, prepogosto daje prednost kapitalu in neenakomernemu razvoju ob drastičnih posegih v ekologijo.

Izredno stanje zaradi suše. Poleti leta 2006 je na nacionalna poročila prišla vest o več tednov trajajoči suši, ki je prizadela predvsem ljudi v regijah Sichuan in Chingchong. Poročali so, da 17 milijonov ljudi nima dostopa do pitne vode, ker so se vodnjaki in rezervoarji izsušili zaradi večtedenske suše. Širše gledano, navajajo, da je prizadetih 60 milijonov ljudi, tudi smrtne žrtve so in predvsem so posledice vidne za gospodarstvo. Zaradi najnižjega nivoja vode ima reka Jangcengjang neplovno strugo in ladje mirujejo, hidroelektrarna je zaradi pomanjkanja vode ustavila proizvodnjo elektrike in velikim podjetjem z obrati se zaradi varčevanja z energijo priporoča zaprtje poslovanja popoldan in zvečer (ZDF, Anhaltende Durre in weiten Teilen Chinas).

6.4 Nova smer za prihodnost

Vsekitajski ljudski kongres je marca 2006, končal desetdnevno letno zasedanje s sprejetjem delovnega poročila premiera *Wen Jiabaa* in 11. petletnega načrta, ki napovedujeta spremembe v kitajski gospodarski politiki. Vladno poročilo in naslednja petletka predvidevata osemodstotno gospodarsko rast za leto 2007 in 7,5-odstotno za naslednjih pet let. Rast bo temeljila predvsem na zmanjšanju porabe energije in napredku na področju znanosti in tehnologije. Kitajska bo v prihodnjih petih letih največji poudarek namenila gospodarski učinkovitosti, pa tudi družbeni enakosti z zmanjševanjem razlik med bogatimi in revnimi. Vlada bo za izboljšanje položaja več kot 700 milijonov kitajskih kmetov letos porabila 42 milijard USD, kar je za 14,2 odstotka več kot lani. Predvideno je tudi 14,7-odstotno povečanje proračuna za vojsko na 35 milijard USD. Med drugim je tudi zagotovil, da bo Kitajska nadaljevala reforme kljub vse večjim gospodarskim, družbenim in okoljskim problemom. "Dosledno in neomajno moramo nadaljevati reforme in odpiranje," je dejal premier *Wen*. "Trdno se

moramo držati poti socializma s kitajskimi značilnostmi. Čeprav nas na tej poti čakajo težave, se ne smemo ustaviti. Umik ni opcija," je poudaril³⁹.

Javni govor ministra na vseljudskem kongresu da sklepati, da se Kitajska počasi zaveda posledic svojega ekonomskega booma. Minister navaja, da je njihov najpomembnejši cilj hitra in solidna gospodarska rast, pri kateri ni pomemben le izkoristek imputa, ampak tudi, da porabijo manj energije, zmanjšajo onesnaževanje okolja in se ne zanašajo na slepo rast gospodarstva.

Marca 2007 je vsekitajski ljudski kongres ponovno imel svojo vsakoletno zasedanje in prve besede premiera so bile, da se Kitajska bliža ekološki katastrofi. Navedel je, da so sledili zgrešenim ciljem; težka industrija se je lani povečala, zastarele proizvodne naprave bi se morale zamenjati, več provinc in podjetij je ignoriralo okoljevarstvene standarde, ipd. Kritika premiera *Wen Jiabaa* odraža strah pred ekološko katastrofo, ki predstvalja resno grožnjo državi.

Dejstvo je tudi, da 70% pridobljene energije na Kitajskem izvira iz zastarelih toplarn na oglje; da je le polovica vseh mest opremljena s čistilno napravo za vodo; da se vsak dan v Pekingu na novo registrira 1000 avtomobilov; da se od 20-tih mest z najslabšim zrakom na svetu, 16 teh mest nahaja na Kitajskem; da stroški zdravstva potencialno naraščajo, saj vedno več ljudi oboleva na dihalih;... po grobih ocenah bi naj stroški uničevanja okolja bili enako visoki vrednosti celotne gospodarske rasti države (ZDF, China will Umweltproblem angehen).

³⁹ Povzeto po E-Delo. 14.3.2006. *Kitajska bo predvsem gospodarsko učinkovita*. URL: http://www.delo.si/index.php?sv_path=41,396,125168&src=rp.

7 SKLEP

Kitajska je imela na svojem ozemlju nešteto cesarstev, ki so združevala ljudstvo Han. Ugotovimo, da so se cesarstva rušila pod upori in da je vsako novo cesarstvo prineslo novo odkritje in inovacijo več. Najbolj odmeven način življenja, ki so ga Kitajci prevzeli, pa je vsekakor bil konfucianski način življenja, ki še danes ni izkoreninjen in se je globoko zasidral v kitajsko kulturo. Po konfucianskemu nauku se mora vsak vesti svojemu položaju primerno. Isti nauk je kot edini vir bogastva upošteval kmetijstvo in preziral trgovino in trgovce, ki so bili zanj na dnu družbene lestvice. Iz tega nauka in vsled negativnih izkušenj cesarskega dvora s tujci, je nastala miselnost, da je kitajska samozadostna, da ne potrebuje ničesar, ker ima vsega na pretek. Seveda je tako zaradi neprimerne notranje in zunanje politike postala lahek plen zahodnim državam, ki so želele trgovati z njo, in raznim notranjim gibanjem, ki so želela spremembo življenjskih razmer v državi. Tako se je v prvi polovici dvajsetega stoletja menjalo veliko voditeljev, a najmočnejši je ostal in postal predsednik države nove republike, ki se je in se še imenuje Ljudska Republika Kitajska. Žal je njen predsednik prevzel neučinkovit gospodarski in družbeni sistem po sovjetskem vzoru in tako še poslabšal stanje države. Predsednik *Mao* je predvidel industrializacijo mest in delovne komune, da bi izboljšal gospodarsko stanje države, ki so jo pestile suša, lakota in stalne poplave. *Mao* je kot voditelj postal velik simbol Kitajske, vendar je zaradi neuspeha industrializacije in ostalih njegovih načrtov prišlo do kulturne revolucije, ki je sprožila preobrat vodstva države. Po njegovi smrti si je novo vodstvo zadalo reformo države na vseh področjih. Gospodarske reforme so pozitivno vplivale na gospodarstvo, na privabljanje NTI in odprtost države navzven. Dolgoletna dinamična rast, saj je gospodarstvo raslo najmanj 8% letno, je tako posledica sprejetih tržno usmerjenih reform, razvoja industrijske proizvodnje, vlaganj v infrastrukturo in odpiranja trga tujim investitorjem. Pomembno vlogo so odigrale posebne ekonomske cone z drugačno pravno ureditvijo, ki privablja investitorje.

Z vstopom Kitajske v WTO je le-ta vsekakor povečala svoj BDP in privabila še več tujega kapitala ter tako nadaljevala svojo izjemno gospodarsko rast. Sam pristop k WTO je bil med ekonomskimi in družbenimi analitiki sicer sporen, saj je država v trenutku pristopa veljala za državo v razvoju, ter bi zaradi tega statusa lahko zaprosila za daljše obdobje prilagajanja.

Stiglitz (2002, 82) na primeru Kitajske navaja, da v povprečju drži, da so države, ki so imele hitro gospodarsko rast, bolje zmogle zmanjšati revščino. Za zmanjšanje revščine potrebujemo resurse, ki pa jih lahko dobiš le z gospodarsko rastjo; gospodarska rast pa privablja investicije.

Zaradi masovne industrializacije v času »Velikega skoka naprej« je industrija pred reformami leta 1978 imela visok delež v BDP, čeprav je bila večina delovne sile zaposlena v kmetijstvu. Danes je večji del delovne sile še vedno zaposlen v kmetijstvu, vendar število iz leta v leto pada. Kmetijstvo ima še danes najmanjši prispevek k BDP, medtem ko ima industrija največjega z najmanj zaposlenimi. Prispevek storitev k BDP vsako leto narašča, kakor tudi število zaposlenih v tem sektorju.

Trije »motorji«, ki poganjajo kitajsko rast so: konzumacija, izvoz in investicije. Predvsem NTI so skupaj z investicijami države prispevale k vesplošnemu dvigu standarda na Kitajskem.⁴⁰ Kitajska ima milijardi trg potrošnikov, ampak znaten delež prebivalstva še vedno živi v pomanjkanju. Prihaja do velikih razlik med dohodkom in razvitostjo med provincami samimi. NTI pripomorejo k razvoju provinc, kamor so namenjene, in so, ter še bodo nekaj let pomemben faktor gospodarskega in posledično družbenega razvoja.

Navedbe v poglavju 5.3 so dober napotek za slovensko gospodarsko prakso in management ter hkrati podlaga za spoznanje, kako LRK vpliva na managersko delo Slovencev oz. Evropejcev, ki so željni poslovanja na kitajskem trgu. Poznavanje kulturno – socialnega okolja pripomore k spoznanju, da ima le-to velik vpliv na managerske aktivnosti; tukaj je potrebno omeniti predvsem pojem guanxi, ki je zelo razširjen in brez katerega skoraj ni mogoče poslovati na Kitajskem. Pogajanja in seveda njihova uspešnost pa bodo odvisna od osveščenosti in priprave pogajalcev. Kadar pride do prenosa proizvodnje na kitajska tla, je verjetnost posnemanja tehnologije zelo velika in kasneje seveda tudi navzočnost konkurence, ki proizvaja skoraj enake ali celo iste izdelke, saj kitajska zakonodaja nima zadostne pravne podlage za takšna početja. Pri npr. nabavi izdelkov za nadaljnjo prodajo na evropskem trgu lahko prihaja do razhajanj v rokih, kvaliteti in seveda licencah. Ustanavljanje podjetij na Kitajskem je večinoma možno v 3 oblikah in traja približno 44 dni. Slovenskim managerjem in poslovnežem, ki bi želeli sodelovati s kitajskimi partnerji, priporočam, da se najprej dobro informirajo in poučijo o družbeni in poslovni kulturi Kitajcev. Slovenski management je navajen zahodnega pristopa k pogajanjem, ki pa je močno nasprotje kitajskemu in aziatskemu. Kitajska ima lahko velik vpliv na način poslovanja slovenskega managementa. Karierni nasvet Linde Bellini – kako uspeti na Kitajskem, se glasi: »Z jasnimi cilji, malo poguma in veliko dela. Kitajske se je potrebno lotiti z veliko potrpljenja, fleksibilnosti in vztrajnosti. Vse te sposobnosti pa Slovenci imamo.

LRK je prav gotovo država, ki predstavlja svojevrsten fenomen. Šele pred dobrima dvema desetletjema se je začela odpirati globalnim gospodarskim tokovom, danes pa

⁴⁰ Povzeto po Hong Kong Trade Development Council. URL: <http://www.tdctrade.com/econforum/boc/boc030101.htm>.

uživa ugled svetovne gospodarske velesile z doseganjem izjemne gospodarske rasti in napredka ter ima veliko raznovrstnih izzivov v svoji sedanosti in prihodnosti.

Namen diplomskega dela, preučitev izzivov prihodnosti LRK, je uspel z raziskovanjem najbolj odmevnih tem v zvezi z LRK. Najbolj odmevne teme lahko razvrstimo v štiri kategorije: gospodarstvo, družba, ekologija in politika. Pod prvo kategorijo spada gospodarstvo (proizvodnja plagiatov, posnemanje zahodne tehnologije, neupoštevanje mednarodnih patentov, naraščajoča potreba po surovinah, neupoštevanje ekoloških standardov ipd). Svojevrsten izziv predstavlja tudi gospodarska rast, ki temelji predvsem na izvozu proizvedenega in varčnostjo kitajskih gospodinjestev, ki žal z leti pada. Kitajska ima še danes t.i. »mešano« gospodarstvo, saj so gospodarske zadeve tesno povezane s politiko. Sama država za tuje opazovalce nudi premalo transparentnosti in tako gospodarstvo ostaja pod vplivom politike. Tranzicija k popolnemu novemu tržnemu sistemu je vse prej kot končana.

Sledijo družbeni izzivi, ki zajemajo hitro staranje prebivalstva, neenakomerno razvite province in posledično prebivalstvo z zelo različnimi dohodki in življenjskim standardom. Posledice hitrega gospodarskega booma so dvostranske in se predvsem odražajo na prebivalstvu; sicer si je veliko ljudi v kratkem času izboljšalo svoj življenjski standard, se je pa tudi še bolj povečala razlika med bogatimi in revnimi.

Ekološki izzivi so posledica človekovega poseganja v naravo. Francoski novinar in ekonomist Erik Izraelewicz podaja v svoji knjigi »Quand la Chine change le monde« (Ko bo Kitajska spremenila svet) odgovore na njegovo videnje Kitajske. Sviri, da bi LRK morala paziti na onesnaževanje, energijsko potrošnjo in odpadke, ki ne predstavljajo nevarnosti samo njej, ampak tudi globalnemu podnebjju. Varstvo okolja je sicer v zadnjem desetletju pridobilo na pomenu, vendar še vedno veliko tovarn nima filtrov na dimnikih, ne čistilnih naprav, kaj šele znanje o varstvu pri delu. Lokalni uradniki pa veliko spregledajo v zameno za »majhno pozornost«.

Pri političnih izzivih so najbolj odmevni: slabo razvit finančni sistem, korupcija, politična nestabilnost in pogost »nesmisel« državnih investicij. Kitajska se srečuje s številnimi notranjimi nemiri, ki obsojajo delovanje vlade (prepoved svobode govora, neizpolnjevanje obljub, cenzura medijev, ipd.). Na Kitajskem je veliko stvari na novo, tuje investicije omogočajo pozitiven prenos znanja, ampak država sama bi morala znati poskrbeti za implementacijo svojih zakonov na lokalni ravni, saj se očitno pogosto zatakne na lokalni oz. samoupravni ravni v provincah. Veliko uradnikov je podkupljivih, saj hiter zaslužek premami vsakogar, ki ima nizek dohodek. Glede izrečenih namer na vsakoletnem kongresu lahko le upamo, da bodo sprejeti načrti tudi zaživel v praksi in bo država tudi bolj dosledno izvajala nadzor nad njimi.

Kot zaključno misel bi še dodala, da čaka Kitajsko še dolga pot do razvite države po zahodnem standardu z vsemi ugodnostmi demokracije. Vsi izzivi, s katerimi se Kitajska sooča danes, bodo prisotni tudi v prihodnosti. Seveda pa je od vladajoče

Izzivi prihodnosti LR Kitajske

politike odvisno, katere prioritete si bo zadala in katere bo tudi implementirala in uresničila. Dejstvo pa je tudi, da jih posledice poseganja v ekologijo že dohajajo.

PRILOGE

- Priloga 1** Izvoz in uvoz po kontinentih in državah, Slovenija, od 2001 do 2005 v EUR
- Priloga 2** Pascalov trikotnik
- Priloga 3** Pomembni mejniki družbe
- Priloga 4** Kmetijstvo na vzhodu in zahodu Kitajske
- Priloga 5** Industrija in infrastruktura na vzhodu in zahodu Kitajske
- Priloga 6** Članstva v mednarodnih organizacijah
- Priloga 7** Kitajska v številkah

Priloga 1

Priloga 1 Izvoz in uvoz po kontinentih in državah, Slovenija, od 2001 do 2005 v EUR

	2001		2002		2003		2004		2005	
	1000 EUR		1000 EUR		1000 EUR		1000 EUR		1000 EUR	
	Izvoz	Uvoz	Izvoz	Uvoz	Izvoz	Uvoz	Izvoz	Uvoz	Izvoz	Uvoz
..AFRIKA	82720	110520	78488	73841	71201	71470	116838	95321	130861	116110
..AZIJA	276747	358476	359341	387252	387460	428861	470240	591168	492454	790182
..EVROPA	9602757	10625163	10133660	10886629	10325700	11516206	11703859	13138533	13364724	14586431
..JUŽNA AMERIKA	41564	36458	21265	35461	17713	49179	24038	97187	24324	101790
..OCEANIJA	25741	11362	27086	7528	29572	10226	25281	10585	33461	11963
..SEVERNA IN SREDNJA AMERIKA	312788	199634	342123	183315	453272	162937	442811	210126	351228	198310
..KITAJSKA	12626	52682	22908	70100	26460	89072	27356	190001	36248	196800
SKUPAJ	10346779	11344474	10962013	11574072	11284960	12238919	12783088	14143039	14597054	15804786

Vir: Statistični urad Republike Slovenije.

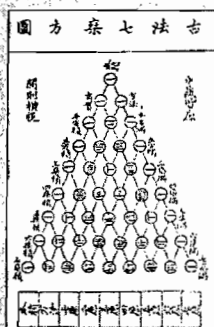
KONTINENTI / DRŽAVE:

Zaradi prilagoditve metodologije Intrastatu je v podatkih o uvozu, prikazanih po državah, tudi za obdobje pred vstopom v EU (2003 in I-IV 2004) upoštevana država odpreme, če je ta bila ena izmed držav EU, oz. država porekla v nesprotnem primeru. Uvozni podatki razčlenjeni po državah, ki se nanašajo na zgoraj navedeni obdobji, tako niso primerljivi s podatki, ki so bili za navedena obdobja prikazani v predhodnih objavah.

Kombinatorika, verjetnostni račun in statistika

Za lažje računanje koeficientov v razvoju potence $(a + b)^n$, kjer je $n = 0, 1, 2, 3, \dots$, je francoski matematik Blaise Pascal (1623–1662) sestavil poseben številski trikotnik, pozneje poimenovan prav po njem.

			1		
		1	1		
	1	2	1		
1	3	3	1		
1	4	6	4	1	
1	5	10	10	5	1
.....

Manj pa je znano, da so tak trikotnik že davno pred Pascalom poznali tudi na Kitajskem. O tem priča, denimo, risba na desni iz nekega dela matematika Zhu Shijieja iz leta 1303.

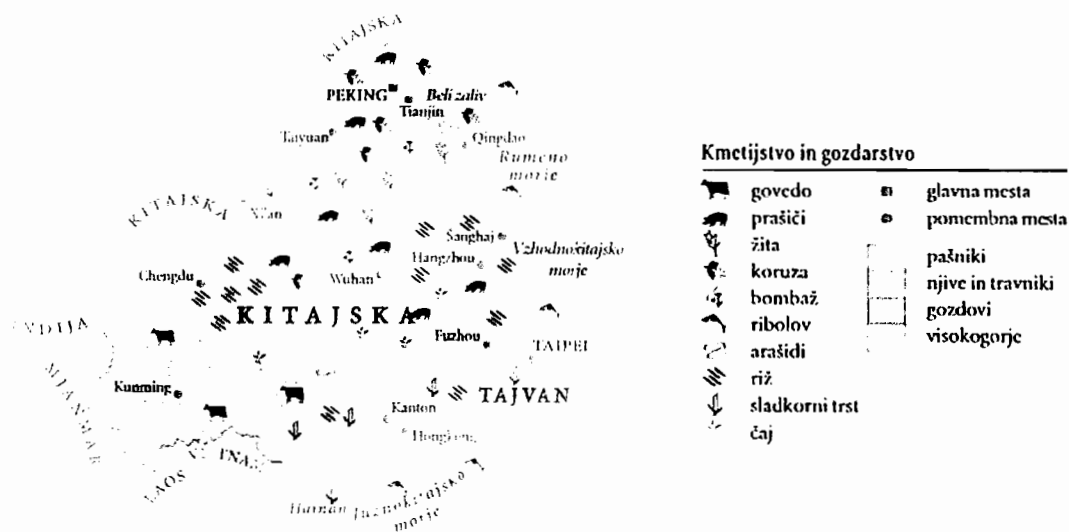
Priloga 3 Pomembni mejniki družbe

Tradicionalno obdobje		
221 p.n.št.	Prva združitev Kitajske v enotno cesarstvo	Dinastija Qin
206 p.n.št.	Ponovna združitev in kulturna poenotenost	Dinastija Han
220	Cesarstvo razpade na 3 kraljestva:	Wei, Shu, Wu
265	Vojaška združitev Kitajske	Dinastija Jin
420	Južne in severne dinastije <i>Jug</i> :	Song, Qi, Liang, Chen
386	Južne in severne dinastije <i>Sever</i> :	Sev. In Vzh. Wei, Sev. Qi, Zah. In Sev. Zhou
581	Druga združitev Kitajske pod domačo dinastijo.	Dinastija Sui
618	Začetek zlate dobe Kitajske	Dinastija Tang
907	Nomadstva so zavzela severni del in vladajo po kitajskem vzoru.	Vladajoče dinastije: Liao, Xixia in Jin
1279	Mongoli zavzamejo Kitajsko	Dinastija Yuan
1368	Zmaga nad Mongoli in vladanje celotnemu območju.	Dinastija Ming, gradnja Velikega zidu
1405	Prva morska ekspedicija	Pod poveljstvom Zheng He
1557	Portugalci zasedejo mesto Macao	
1644	Začetek tuje cesarske vlade Mandžurcev	Togo vzdrževanje tradicionalne ureditve
1759	Nasilno odprtje kantona za zunanjo trgovino	Pojav hong trgovcev
1840	I. Opijska vojna	Poražena Kitajska
1842	Podpis sporazuma v Nankingu	Odprtje 5 pristanišč za trgovino, plačilo vojne odškodnine.
1850 – 1864	Upor Taiping	Upor kmetov, ki so zahtevali enakomerno razdelitev fevdalne zemlje.
1860	Podpis sporazuma v mestu Tianjin	Odprtje 11 dodatnih kitajskih mest za tujce, prosto gibanje tujcev in misionarjev po Kitajski, legalizacija trgovine z opijem.
1900	Konec kunfocianskega vodenja	Izbruh Boksarske vstaje
1911	Revolucija in dokončen propad kitajskega cesarstva	dr. Sun Jat-Sen - vodja revolucionarnega gibanja
1914	Prve ozemeljske težnje Japonske	Okupacija velikega dela pokrajine Shantung in zahtevki po posebnih privilegij v Mandžuriji.
1931	Japonska invazija Kitajske	Napad na Mandžurijo

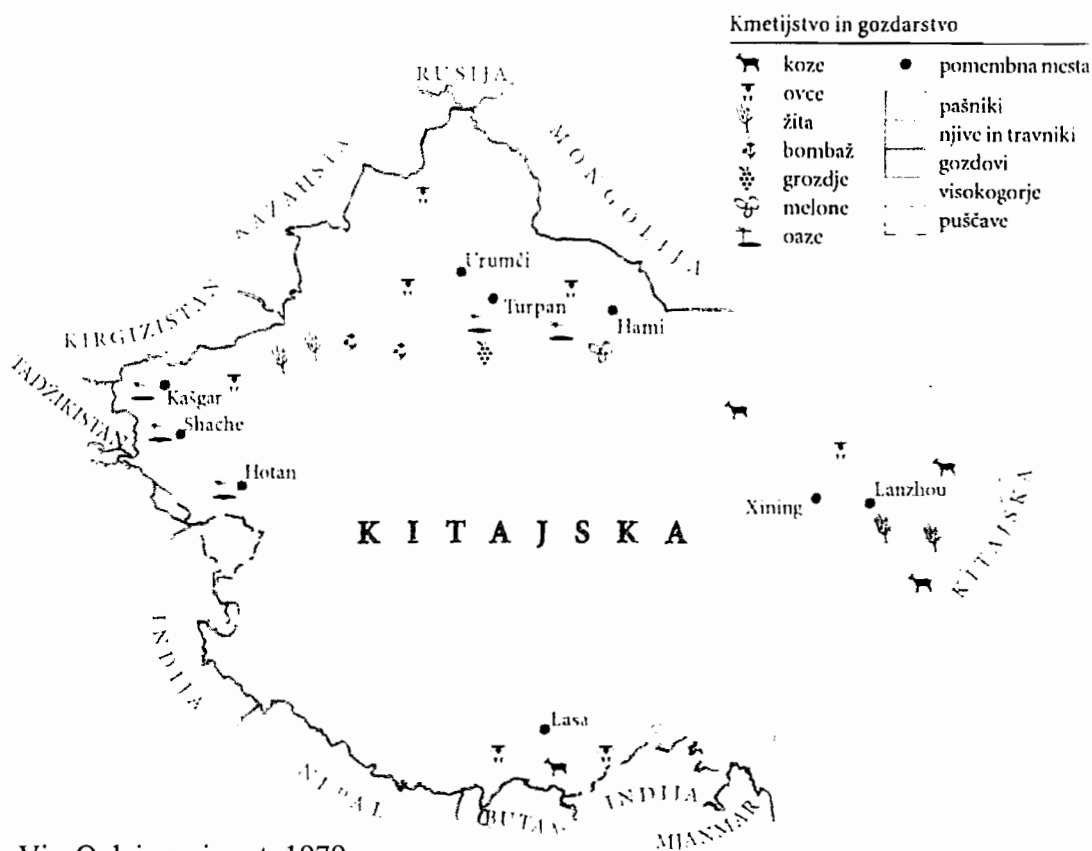
Moderno obdobje		
21.9.1949	Razglasitev LRK na Tiananmenu v Pekingu	Predsednik <i>Mao Zedong</i>
1958	„Skok naprej“ - kolektivizacija gospodarstva	Pojav mestnih delovnih komun, in za etek industrializacije mest.
1959 - 1961	Huda stiska 3 črnih let	Huda lakota, suša je prizadela dr avo.
1966 - 1976	Kulturna revolucija	Politi na istka
1971	Sprejem Kitajske kot polnopravne članice v ZN	
1976	Na oblast pride <i>Hua Guofeng</i> .	Smrt <i>Mao Zedonga</i> .

Priloga 4 Kmetijstvo na vzhodu in zahodu Kitajske

Kmetijstvo na vzhodu Kitajske:

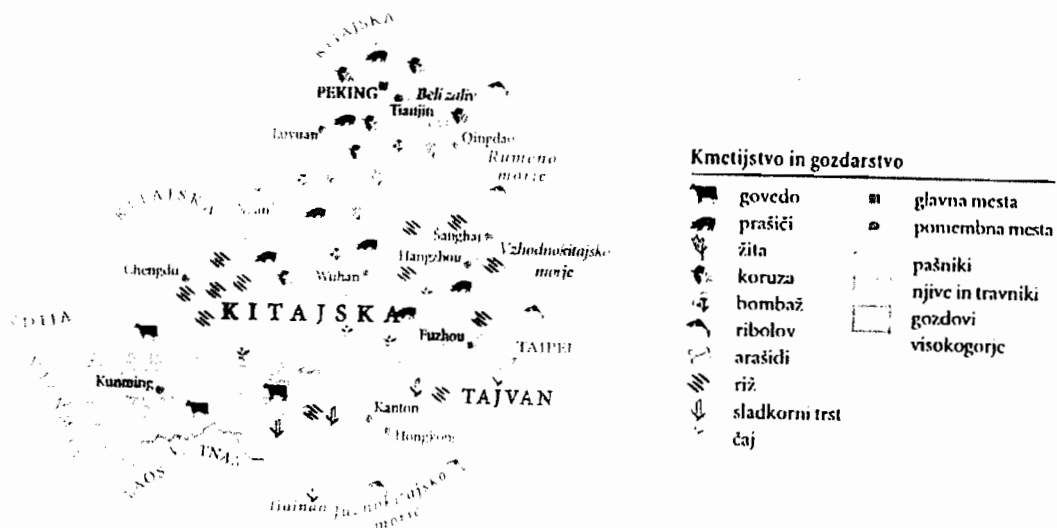
Kmetijstvo na zahodu Kitajske:

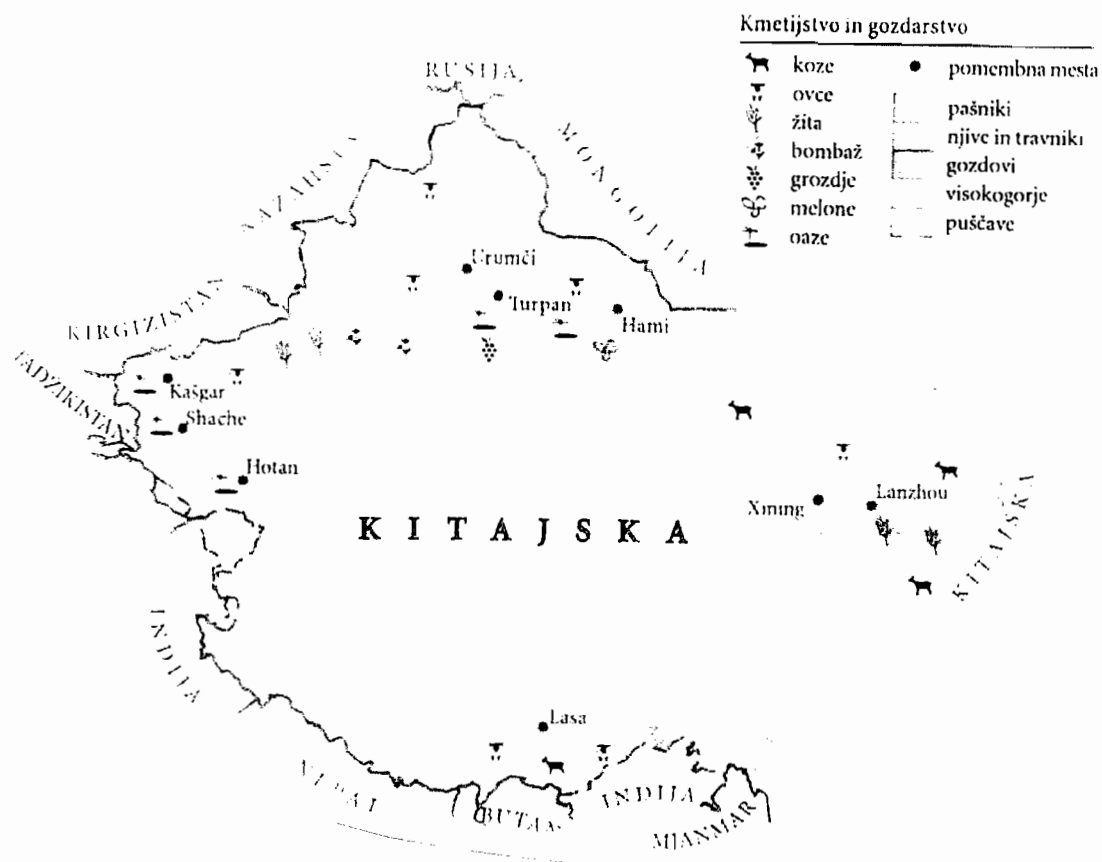
Vir: Oglejmo si svet, 1979.

Priloga 5 Industrija in infrastruktura na vzhodu in zahodu Kitajske

Industrija in infrastruktura na zahodu Kitajske:

Industrija in infrastruktura na vzhodu Kitajske:

Vir: Oglejmo si svet, 1979.

Priloga 6 Članstva v mednarodnih organizacijah

Organizacija	
AfDB	The African Development Bank
APEC	Asia-Pacific Economic Cooperation
APT	The Alliance for Public Technology
ARF	Animal Rescue Foundation
AsDB	The Asian Development Bank
ASEAN (Partner v dialogu)	Association of South East Asian Nations
BCIE	Central American Bank for Economic Integration
BIS	Bank for International Settlements
CDB	Caribbean Development Bank
EAS	East Asia Summit
FAO	Food and Agriculture Organization of the United Nations
G – 24 (Opazovalec)	The Intergovernmental Group of 24 on International Monetary Affairs and Development
G – 77	Group of 77
IAEA	International Atomic Energy Agency
IBRD	International Bank for Reconstruction and Development
ICAO	International Civil Aviation Organization
ICC	International Court of Arbitration
ICRM	International Organization for Standardization
IDA	Supports anti-poverty programs in the poorest developing countries with long-term, no interest loans.
IFAD	International Fund for Agricultural Development
IFC	IFC is a member of the World Bank Group.
IFRC	International Red Cross and Red Crescent Movement
IHO	International Hydrographic Organization
ILO	International Labour Organization
IMF	International Monetary Fund
Interpol	International Criminal Police Organization
IOC	International Olympic Committee
IOM (Opazovalec)	International Organization for Migration
IPU	Inter-Parliamentary Union
ISO	International Organization for Standardization
ITU	International Telecommunication Union
LAIA (Opazovalec)	The Latin-American Integration Association
MIGA	Multilateral Investment Guarantee Agency
MINURSO	UN peacekeeping mission in Western Sahara
MONUC	UN Mission in the Democratic Republic of Congo
NAM (Opazovalec)	National Association of Manufacturers
NSG	Nuclear Suppliers Group
OAS (Opazovalec)	Organization of American States
OPCW	Organisation for the Prohibition of Chemical Weapons
PCA	Permanent Court of Arbitration

PIF (Opazovalec)	Pacific Islands Forum
SAARC (Opazovalec)	South Asian Association for Regional Cooperation
SCO	Shanghai Cooperation Organization
UN	United Nations
UN Security Council	
UNCTAD	UN Conference on Trade and Development
UNESCO	UN Educational, Scientific and Cultural Organization
UNHCR	UN High Commissioner for Refugees
UNIDO	UN Industrial Development Organization
UNIFIL	UN Interim Force in Lebanon
UNITAR	UN Institute for Training and Research
UNMEE	UN Mission in Ethiopia and Eritrea
UNMIL	UN Mission in Liberia
UNMOVIC	UN Monitoring, Verification and Inspection Commission
UNOCI	UN Operation in Côte d'Ivoire
UNTSO	UN Truce Supervision Organization
UNWTO	World Tourism Organization
UPU	Universal Postal Union
WCO	World Customs Organization
WHO	World Health Organization
WIPO	World Intellectual Property Organization
WMO	World Meteorological Organization
WTO	World Trade Organization
ZC	Zangger Committee, also known as the Nuclear Exporters Committee

Vir: CIA World Factbook, 2007.

Priloga 7 Kitajska v številkah

CHINA BY THE NUMBERS

CHINA'S HUMAN DEVELOPMENT INDEX (HDI) IMPROVES

HDI Ranking in 1991, out of 177 countries: 101

HDI Ranking in 2004: 94

HDI ranking in 2005: 85

Percent increase in HDI ranking since 1990: 20

BUT INEQUALITIES IN HDI PERSIST

HDI for urban areas: 0.81

HDI for rural areas: 0.67

HDI ranking for Guizhou, if it were a country: 124

HDI ranking for Namibia: 125

HDI ranking for Shanghai, if it were a country: 27

HDI ranking for Portugal: 27

INCOME AND PRODUCTIVITY RISE

Real annual growth rate of per capita disposable income since 1990: 7.0

Percent of population living in poverty in 1970's: 31

Percent of population living in poverty today: 2.8

Number of all Chinese lifted out of poverty⁴¹ in last 25 years: 250 million

Number of rural residents living in absolute poverty in 1990: 85 million

Number of rural residents in absolute poverty today: 26.1 million

Yearly average percentage growth in GDP since 1990: 9.4

BUT INCOME INEQUALITIES PERSIST

Average annual urban salary, in US dollars: 1,000

Average annual rural salary: 300

Difference between rural and urban per capita income in 1990, in yuan: 824

Difference between rural and urban income in 2003: 5,850

Percent increase in difference between rural and urban incomes over last 13 years: 500

Gini coefficient for income distribution in 1982: 0.30

Gini coefficient in 2002: 0.45

UNDP "alarm boundary" for Gini Coefficient 4.0

Percent increase of Gini coefficient in two decades: 50

Gini coefficient ranking of China, out of 131 countries: 90

⁴¹ Absolute poverty is a term officially used for poverty defined by the official poverty lines. For example, the line was 668 yuan in China in 2004. Now the government also accepts 1 US\$/per head/per day line, which is about 860 yuan in 2004 in PPP. This means those with

Ratio of rural per capita consumption to urban consumption: 1-to-3.6

Number of rural residents still living in poverty: 30 million

Number of rural residents still living near poverty: 60 million

EDUCATIONAL OPPORTUNITIES INCREASE

Primary school enrollment in China in 2000, in percentage: 93

Average primary school enrollment in developing countries: 82

Percent of adults in China who were literate in 2002: 85.8

Average percent of literate adults in developing countries: 75

Percent of youth in China who were literate in 2002: 98

Average percent of literate youth in developing countries: 85

Percent increase in university enrollment in China between 1995 and 2003: 905

BUT EDUCATIONAL INEQUALITY PERSISTS

Percent illiteracy rate in Tibet Province: 50

Percent illiteracy rate in Beijing and Shanghai: 3

Percent of students in Tibet enrolled in junior high school: 1.5

Percent of students in Beijing and Shanghai enrolled in junior high school: 60

Percent of urban population between ages 15 and 64 with no education whatsoever:
2.5

Percent of rural population between ages 15 and 64 with no education: 8.7

Percent of illiterate males in China: 6.1

Percent of illiterate females: 15.9

Ratio of illiterate males to females: 1-to-2.6

Percent of GDP spent on education: 2

Internationally recommended percent of GDP to be spent on education: 6

Percent of migrant worker children who do not attend school: 50

HEALTH AND LONGEVITY IMPROVE

Percent drop in infant mortality rate⁴² since 1990: 64

Infant mortality rate in 2001: 31

Average infant mortality rate in developing countries in 2001: 61

Life expectancy in China today: 71

Average life expectancy in developing countries: 65

Increase in years of life expectancy in China over the past three decades: 8

BUT NOT AT THE SAME RATE FOR EVERYONE

Ratio of rural-to-urban child and maternal mortality rates: 2-to-1

Urban maternal mortality rate, per 100,000 births: 33.1

income below the 1US\$ line are classified as the poor and those between the official line and the 1US\$ line as the absolute poor.

⁴² Per 100,000 births

Priloga 7

Rural maternal mortality rate, per 100,000 births: 61.9
Average life expectancy in 2000 for urban residents: 75.2
Average life expectancy in 2000 for rural residents: 69.6
Years difference in life expectancy between farmers and city dwellers: 5.6
Percent of urban residents with medical insurance in 2004: 50
Percent of rural residents with medical insurance: 15

OTHER CHALLENGES:

INEQUALITY FOR MIGRANT WORKERS IN CITIES

Ratio of salaries for migrant workers in cities to urban workers 2-to-3
Percent of migrant workers who have access to sanitation: 50
Percent of migrant workers with full or partial unemployment insurance: 3
Percent of migrant workers living on less than US\$60 a month: 33

RAPID URBANIZATION

Farmers who lost land to urban expansion and other reasons since 1970s: 40 million
Percent decline in land value of rural households between 1995 and 2002: 26
Percent of population that was urban in 1978: 17.92
Percent that was urban in 2004: 41.76
Annual percentage rate of increase of urban population: 1
Current number of rural workers seeking jobs in cities and coastal areas: 140 million
Estimated rural population moving to cities in next 15 years: 200 million
Estimated peak population of China in 2030: 1.6 billion

POLLUTION:

Number of businesses involved in “poisonous and harmful substances” without adequate safety controls: 16 million
Number of Chinese diagnosed with work related illnesses in 2004: 200 million

Povzeto po UNDP Human Development Report, China 2005.

